

Բարգանի. «Յեղասպանությունը բուրդ ժողովրդի նկատմամբ»

Չախոյից, որ հյուսիսային Իրաքի քրդա-բնակ այն վերջին շրջանն է, որ դեռևս մնում է քուրդ ընթացների ձեռքում, «Քրդաստանի դեմոկրատական շարժման» ղեկավար Մասուդ Բարգանին երեկ օգնության կոչ ուղղեց արևմտյան երկրներին, հայտարարելով, որ «իրաքյան բանակի կողմից այժմ իսկական ցեղասպանություն է գործադրվում քուրդ ժողովրդի նկատմամբ»: Անտաքրերությանը ու մեղապատությանը ամբաստանելով այդ երկրներին, նա հայտնեց, որ շրջանի քրդերը, շուրջ 3 միլիոն մարդ, ծերեր, երեխաներ և կանայք, տասնյակ հազարներով սպանվածներ տալուց հետո, այժմ ապաստան են փնտրում քարձր լեռներում և կամ հարևան Թուր-

քիայում և Իրանում:
Երեկվայան այս տեղեկությունները հաստատվեցին Թեհրանից, ինչպես նաև Թուրքիայում գտնվող օտար լրագրողների կողմից, որոնք վկայակոչեցին քուրդ փախստականների պատճառները այն մասին, որ իրաքյան զորքերը, անցնող մի քանի օրերի ընթացքում, Բերքուկ ու մյուս քաղաքները վերագրավելուց հետո, արյունալի հաշվեհարդար են տեսնում քրդերի նկատմամբ:
Երեկ կեսօրին, ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի անդամ երկրներից Ֆրանսիան միակն էր, որ արտակարգ նիստի հրավիրեց Անվտանգության խորհուրդը, քննելու համար այս պարագան:

Ա տարի, # 14, ապրիլ 3, 1991

Խմբագրական

ԴԵՊԻ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ

Երեկվանից ԽՍՀՄ տարածքում գործում է զենքի նոր սանդղակարգ, որը խոստանում է լինել շարժական միջոց ի վնաս ժողովրդի և յօզուտ բռնադատության:

Միջին հաշվով՝ 60, իսկ մի շարք ապրանքների պարագային 200-300 տոկոս զենքի բարձրացումը կոչում է ծայր աստիճան աղքատացնելու ժողովուրդը, նուազագույնի իջեցնելու դրամի շրջանառությունը, մեծ հարված հասցնելով նաև մանր կոտայերացիներին, որ վերջում էր ինչ-որ չափով մեղմել պետական խանութների դատարկությունը:

Կենտրոնն ասում է, թե զենքի բարձրացումը աստատիվ կը բերի խանութներին: Դժուար թե: Մի քանի շաբաթ կը տևի այդ: Շուտով կը սպասուեն նախապես պանստատորում ևս ապրիլի 2-ին ցուցադրուած ապրանքները, և ամբողջապես կը լինի զենքի նոր բարձրացում կատարել:

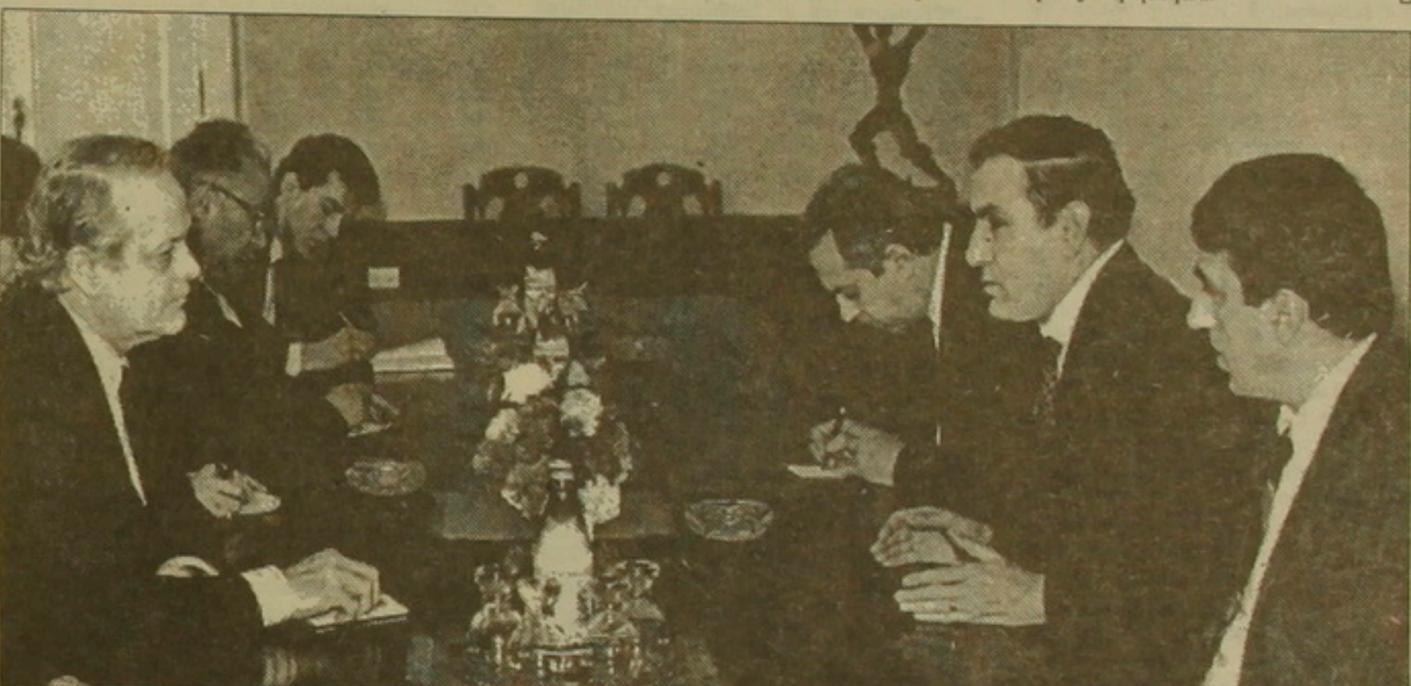
Կենտրոնն ասում է՝ զենքի բարձրացումը կը կոնսերվացուի աշխատավարձի յաելումներով: Միայն է: Դա ամենից ապահով ուղին է դեպի... խնայեցուր ինչիցայցիս:

Կենտրոնն ասում է՝ այն կը հատուցուի խնայեցուածակներում պահ դրուած գումարների 40 տոկոսով: Մոտ է: Մինչև 1994-ը սառեցուած այդ գումարները մինչև ժամկետի լրուծը կը սպասուեն 10 անգամ:

Կենտրոնն ասում է՝ այս միջոցառուածք օտարին կը վերատառայ իր իսկական արժեքը: Դատարկ քան: Այս ընթացքով օտարին ոչ մի արժեք չի տննայ այսամենս:

Բայց կենտրոնը ոչինչ չի ասում իր պատասխանատուութան մասին: Այն մասին, որ ինք չուզեց ևս չկարողացա ընթացք տալ շուկայական ազատ յարաբերութիւններին, ազատ ձեռնըրցութեանը և տնտեսական ազատականութեանը, որոնցից այնքան պիտի օգտուի անբողջ Միութիւնը, և յատկապես մեր կենտրոնայութիւնն ու ժողովուրդը:

Եւ կենտրոնի այդ օրհանը լինելու է ճակատագրական: Հետեւաբար անհրաժեշտ է մեր ժողովրդի ու մեր երկրի ճակատագիրը նետզննուծ անշատել Միութեան ճակատագրից, ինչքան էլ դժուարին լինի այդ ուղին, յատկապես սկզբնական շրջանում:

Ընդունելություն Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդում

ԿՈՆԱՆԱՅԵՆԲ Հայաստանի անկախությունը, եթե...

Հայաստանում է գտնվում ԽՍՀՄ-ում Մեծ Բրիտանիայի արտակարգ և լիազոր դեսպան **ՌՈԳԵՐԻՔ ԲԻՆՔՎԵՆՔԸ**: Երեկ, ապրիլի 2-ին նա հանդիպեց Հայաստանի Խորհրդարանի նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի հետ: Հանդիպումից հետո մեր թղթակից **Գուրգեն Խաժակյանը** երկու հարցով դիմեց դեսպանին:

ՀԱՐՑ. Ի՞նչ եք կարծում, եթե Բրիտանական կամ եվրոպական ընկերակցության ձեռով ԽՍՀՄ մի շարք հանրապետություններ միավորվեին ինչ-որ մի կոնֆեդերացիայի մեջ:

ՊԱՍՏԱՍԻԱՆ. Ինձ համար էլ դժվար է դատել այդ մասին, որովհետև առաջին հերթին դա իրենց՝ հանրապետությունների գործն է: Մեր կառավարության դիրքորոշումը այդ հարցի վերաբերյալ հետևյալն է, մենք կողմնակից ենք նորացված և կամավոր ԽՍՀՄ-ի: Կրկնում եմ, մնալ միության մեջ կամ դուրս գալ՝ հանրապետությունների գործն է, մեր գործը չէ:

Խոչընդոտ պայգայի կատուցվածքի մասին, կարծում եմ, որ դա մի այլ միություն է՝ Բրիտանական կամ եվրոպական ընկերակցությունից տարբերվող:

Երոպայում մենք գնում ենք դեպի հարաբերությունների բացարձակապես նոր կատուցվածք, դա ոչ ֆեդերացիա, ոչ էլ կոնֆեդերացիա է լինելու, որովհետև մենք, անգլիացիներս, չենք նահանջի մեր ինքնիշխանությունից (սուվերենությունից), և կարծում եմ, որ Արևմտյան Եվրոպայի մյուս երկրներն էլ նույնպես: Ինչպես գիտեք, Ընդհանուր Շուկայի անդամների փոխհարաբերությունները շատ հստակ են, նրանք շատ կարգապահ են: Գուցե դուք էլ գաք դրան, բայց մի այլ ճանապարհով: Հիմա շատ դժվար է ասել, թե ինչպիսին կլինի այդպիսի միության կատուցվածքը: Ապագան ցույց կտա:

Հ. Ո՞ր դեպքում Մեծ Բրիտանիան կձեռնաչի Հայաստանի անկախությունը:

Պ. Եթե գործնականում Հայաստանը, և ոչ միայն Հայաստանը, ինքնուրույն, անկախ լինի, ապա մենք հավանաբար կձեռնաչենք այն, ինչպես անկախության ձգտող աշխարհի բոլոր ժողովուրդների:

ՆՍԱՃՐՋԱՆ. ՆՈՐ ՄԱՐԱԹՈՆ

Ապրիլի 1-ին սկսվեց Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի առաջին գումարման 2-րդ նստաշրջանը:

Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը բացահայտեց խորհրդարանի անդամ իր շորս ներկայացուցչներին: Նստաշրջանում ընդունվեց «Քաղաքական և քաղաքացիական իրավունքների միջազգային դաշ-

նագրի կից ֆակուլտատիվ արձանագրությանը միանալու մասին» որոշումը: Երեկ, ապրիլի 2-ին Գերագույն խորհուրդը ընդունեց հասարակական-քաղաքացիական կազմակերպությունների օրենքի կիրարկման կարգի մասին որոշումը: Այնուհետև պատգամավորները քննարկեցին և ընդունեցին «Հանրաքվեի մասին» Հայաստանի հանրապետության օրենքը:

Այսօր նստաշրջանը շարունակում է աշխատանքը:

ԿՅԱՆՔԸ ԱՊՐԻԼ 2-ԻՑ ԶԵՏՈՒ

	ԳՆԵՐ	ՆԱԽԿ. ՆՈՐ
ՍՏՆԳԱՐԵՐԸ		
Միս	2.00	7.00
տավարի	1.90	6.00
ոչխարի	1.90	5.30
խոզի	3.40	5.60
հավ	0.28	0.50
կաթ	3.60	10.00
կարագ	3.20	6.40
պանիր	1.00	2.00
բրվապեր	3.90	7.80
ձու	0.46	1.40
ալյուր		

ՉԻՆԱՍՏԱՆՆ ԷԼ ՕԳՆԵԼՈՒ Է ԽՍՀՄ-ԻՆ

Պեկինում, որտեղ երեկ իր նօսրյա այցելությունն ավարտեց ԽՍՀՄ-ի արտգործնախարար Ալեքսանդր Բեսսամբոնիկը, հայտարարվեց, որ Չինաստանը 700 միլիոն դոլարի օգնություն է ցույց տալու Խ.Միությանը:

Իր այցի վերջին օրը հատկացնելով դեպի չինական պարիսպներ և տեսարժան այլ վայրեր այցելելուն, Ա. Բեսսամբոնիկը մամուլի օտար թղթակիցներին հայտնեց, որ խորհրդային-չինական հարաբերություններն ապրում են ջերմացման և բարելավման շրջան:

ՕԳԱԼՐ ԴԺԳՈՒՈՒՄ Է ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՅԵՐԻԿ

Ավարտելով ԱՄՆ կատարած այցը՝ պերնդիդենտ Թուրքուտ Օզալը ապրիլի 2-ին վերադարձավ Անկարա: Առանց խորանալու այցի մանրամասնությունների մեջ, նշեց, որ նա իր դժգոհությունն արտահայտեց ամերիկահայերի դիրքորոշման առթիվ, հայտարարելով, թե՝ «Չնայած Հայաստանի նոր ղեկավարության կողմից Թուրքիայի հետ փոխհարաբերություններ ստեղծելու ուղղությամբ գործադրվող ջանքերին, Մ.Ն.հանրագների հայերն, անընդհատ, այսպես կոչված, ցեղասպանության հարց են բարձրացնում»:

Չինա խոսքեր ասաց Թուրքիայի մասին, իր գոհունակությունը հայտնեց Պարսից ծոցի ճգնաժամի օրերին Թուրքուտ Օզալի ցույց տված աջակցության առթիվ, խոսեց իր և Օզալի միջև գոյություն ունեցող ջերմ փոխհարաբերությունների մասին, և նշեց, որ ինքը ողջունում է Ընդհանուր շուկայի անդամ դառնալու Թուրքիայի ցանկությունը:

տարբերակն էր: Իսկ՝ հնուստատեսությունը մի քիչ ավելի աստատման գտնվեց Դյունդարից, պրեզիդենտի պատասխանի տարվ ուսուցչական ձեռնարկումը. «Մենք չենք պնդում, որ Թուրքիայի և ԱՄՆ-ի միջև տարածայնություններ այսամենս չեն լինելու: Մենք ջանքեր ենք գործադրում, որպեսզի հարաբերանք դրանք, հնարավորին չափով կրճատելու համար նրանց թիվը»:

Մեծ եղեցի հարցը մինչ այդ՝ Օզալի ԱՄՆ կատարած այցի նախօրյակին, արժարժվել էր նաև թուրքական հնուստատեսության և «Հյուրիյեթ»-ի համատեղ ջանքերով պրեզիդենտ Բուշի հետ իրականացած հարցազրույցի ժամանակ: 18 րոպեանոց հարցազրույցը ցուցադրվեց թուրքական հեռուստատեսության առաջին ծրագրով, իսկ հարցազրույցի տեքստը հրատարակվեց «Հյուրիյեթ»-ի մարտի 22-ի համարում: Հաղորդումը վարում էր մեկնաբան Ուլուր Դյունդարը: Պատասխանելով մեկնաբանի հարցերին, Չորջ Բուշը գովեստի

Ուլուր Դյունդարի հարցերի մեջ թերևս ամենահետաքրքրականը հետևյալն էր. «Անցյալում Թուրքիան միջազգային կարևորագույն խոչընդոտների հարթահարման գործում նեցուկ է եղել Արևմուտքին: Սակայն, ինչպես միշտ, խոչընդոտի հարթահարման հետ միասին մտացության են տրվել Թուրքիայի ծառայությունները և Արևմուտքը առաջ է բաշել այսպես կոչված, հայկական ցեղասպանության, մարդու իրավունքների և Կիպրոսի նման կնճառ խնդիրներ, որոնց հանդեպ Թուրքիան ունի խիստ զգայուն վերաբերմունք: Ի՞նչ եք կարծում, նույնը հիմա չի՞ կրկնվի»:

«Հյուրիյեթ»-ում Ուլուր Դյունդարը բավարարում էր պարզապես նշելով, որ Բուշի պատասխանը հարցին քակականին

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒԽԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՐԵԼ ԵՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Ապրիլի մեկից Երեւանի ֆոտոկոմբինատի կղերկովի ընդհանուր ժողովը գործադու է հայտարարել: Լուսանկարիչները կորակապես դեմ են աճուրդի միջոցով տաղավարների սեփականաշնորհմանը: Շատ գործադու պահի հանձնաժողովի հայտարարության՝ կրակը չեն աշխատի միջև հարցի դրական լուծումը: Իսկ մինչ այդ... լուսանկարիչներն իրենց աշխատաժամանակն անկապում են Գերագույն խորհրդի առաջ կանգնելով:

ՀԱՐԾ. Ո՞րն է Հայաստանի Կոմկուսի դիրքորոշումը սեպտեմբերի 21-ին անցկացվելիք հանրաքվեի վերաբերյալ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Մենք անկախությունը դիտարկում ենք ոչ թե որպես նպատակ, այլ որպես միջոց՝ լավ ապրելու, քարգավաճելու, իսկապես ազգային վեճ նպատակներին հասնելու համար: Եթե հնարավոր է այսօր անկախություն ձեռք բերել և իրագործել այդ նպատակները, ապա մենք այդ գաղափարի կողմնակից ենք: Եթե այսօր անկախանալու նախադրյալներ չկան, ապա մենք կողմնակից ենք ապագայի գաղափարին: Սեպտեմբերի 21-ի հանրաքվեին ժողովուրդը ինքը պիտի որոշի իր ճակատագիրը:

Ինչ վերաբերում է մարտի 17-ին անցկացված հանրաքվեին (ԽՍՀՄ-ը պահպանելու վերաբերյալ), ապա մեզ համար պարզ չէր, թե ի՞նչ պիտի պիտի լինի այդ ֆեդերացիան: Եթե այն պիտի լինի ինքնիշխան պետությունների միություն, ասենք, կոնֆեդերացիայի կամ քրիտանական ընկերակցության ձևով, ապա մենք դրա կողմնակից ենք:

Մի բանում ես հաստատ համոզված եմ, որ Ռուսաստանի հետ դաշինք չկնքելը մեր ժողովրդի համար կարող է կործանարար լինել: Պատմությունը վկայում է, որ ռուսական կողմնորոշումը բխել է մեր ժողովրդի ամենակենսական շահերից և այստեղ, ցավոք, այլընտրանք չկա:

Ձեզ կարող է պարագրեսալ թվալ, բայց կարծում եմ, որ անկախության փուլերից մեկը հենց միութենական պայմանագրի ստորագրումն է:

Իմ կարծիքով անկախանալու համար մենք ընտրել ենք ամենանախնայատես պահը. քայքայված տնտեսություն, աղետի գոտի, հարյուր հազարավոր գաղթականներ, լարված հարաբերություններ հարևանների հետ...

ՀԱՐԾ. Բայց չէ՞ որ այն դեպքում, եթե սեպտեմբերի 21-ին ժողովուրդը վճռի, որ մենք պիտի դուրս գանք ԽՍՀՄ կազմից, դա ընտել չի ենթադրում ԽՍՀՄ-ից անմիջապես, անհապաղ դուրս գալ, կտրել միանգամից բոլոր կապերը: Ըստ ԽՍՀՄ համապատասխան օրենքի՝ այդ գործընթացը պիտի տևի մինչև 5 տարի: Փաստորեն կենտրոնից պարտադրված այդ կապերը հանրապետությունների հետ պիտի բուլազվեն հանուն նոր, ազատ, հոծարկված կապերի:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Իսկ դուք համոզված եք, որ մյուս կողմը կցանկանա պայմանագրեր կնքել մեզ հետ: Կառավարությունն ասում է. «հաստատենք հորիզոնական կապեր հանրապետությունների հետ»: Ի՞նչ պիտի վաճառենք նրանց: Նույնիսկ հույս չունենք: Ռուսաստանը մեզ տալիս է զագ, նավթ և այլն: Բայց նա վաղը կարող է այն վաճառել արտասահմանում, ստանալով կայուն վալյուտա, հրաժարվելով մեր անընդունակ ապրանքներից:

Հայաստանի այսօրվա տնտեսական վիճակն իսկապես շատ ծանր է: Ազգային եկամտի դեֆիցիտը կազմում է 1.9 մլրդ, ռուբլի: Ով է փոխհատուցելու այդ հսկայական ձեղքվածքը: Պարզ է, որ Միությունը: Մենք ունենք աղետի գոտի: Թե Միությունը, թե հանրապետությունները աղետի գոտին վերականգնելու օգնության դիմաց առնվազն քարոչական փոխհատուցում են ակնկալում:

ՀԱՐԾ. Բայց չէ՞ որ արդեն այսօր ԽՍՀՄ-ը հրաժարվել է ֆինանսավորել աղետի գոտում վերաշինությունը, և որքան ինձ հայտնի է, ԽՍՀՄ-ի այս տարվա բյուջեից հանված են այդ ծախսերը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Ամենայն պատասխանատվությամբ հայտարարում եմ, որ Միության բյուջեում կա հատուկ հոդված աղետալ գոտիների վերականգնման համար, որի մեջ մտել է նաև մեր աղետի գոտին: Այն շինարարական կազմակերպությունները, որոնք դեռ կառուցում են աղետի գոտում, կառուցում են հենց այդ միջոցների հաշվին: Մենք ոչ մի բանով չչահագործեցինք այդ մարդկանց, չցուցաբերեցինք նոր դաշինք ստորագրելու պատրաստակամություն: Հարց է առաջանում, թե այդ պարագայում նրանք ինչու՞ իրենց սեփական բազում ցավերը թողած, պիտի այստեղ մեր տունը կառուցեն:

Կառավարությունը պիտի պարզ ասի մեզ, թե ո՞րն է անկախության գինը: Որքանով կվատանա մեր կյանքը. 10, 20, 50 տոկոս, բայց եթե դա կհանգեցնի ազգային աղետի, որի միտումները հստակ

նկատելի են, ապա այդպիսի անկախությունն այսօր անընդունելի է:

Այն տնտեսական թելերը, որ փորձում են բերել Հայաստան, առայժմ խիստ քարակ են և դրանցով մի ամբողջ, թեկուզ և վատ գործող համակարգ, փոխարինելն անհնար է:

Անդրադառնալով Միութենական պայմանագրին, կուզեի ասել, որ ըստ այդ նոր պայմանագրի բոլոր իրավունքները՝ թե տնտեսական, թե քաղաքական ասպարեզում, տրված են հանրապետություններին, և միայն վերջիններս պիտի որոշեն, թե ո՞ր իրավունքներն են նրանք տալիս նոր ստեղծվող կենտրոնին: Եվ եթե հանրապետությունների իրավունքները քավարար չեն, իմաստ ունի շարունակել պայմանագրի լրումնակաման աշխատանքները և մենք, իմ կարծիքով, պետք է մասնակցենք այդ աշխատանքներին:

Ես որպես երեք զավակների հայր, ուզում եմ իմանալ, թե ո՞րն է այլընտրանքն այս հարցում: Եթե փակվում է մեր ճանապարհը դեպի հյուսիս, Վրաստանի հետ էլ հարաբերությունները, մեզմ սասծ, պարզ

Լուսանյորթի Լ. Արամյան

ԱՐԱՍ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
744 Կենտկոմի քարտուղար

«Ո՞րն է այլընտրանքը»

Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհուրդը անցած մարտի 1-ին որոշեց չմասնակցել մարտի 17-ի Միութենական հանրաքվեին, այլ՝ Հայաստանի տարածքում հանրաքվե անցկացնել սեպտեմբերի 21-ին, իրեն վերապահելով այդ ժամկետը փոփոխելու իրավունք: Հանրաքվեի է դրված մեկ հարց. «Հատմած՝ այն եր, չի Հայաստանի Հանրապետությունը լինի անկախ, ժողովրդավարական պետություն ԽՍՀՄ կազմից դուրս»: Հասարակայնությունն արդեն տեղյակ է խորհրդարանում այդ հարցի շուրջ ծավալված բանավեճին:

Թերթը աչառնա առաջին հարցի ներքո իր էջերը կտրամադրի կուսակցությունների, կազմակերպությունների ղեկավարներին, հասարակական կազմակերպությունների, կազմակերպությունների ղեկավարներին:

չեն, ապա մեզ կմնա միայն մեկ ճանապարհ՝ Թուրքիայով:

Ասում են՝ կախյալ ենք հյուսիսից, բայց այդ դեպքում ավելի կախյալ չե՞նք լինի հարավից: Իհարկե, հարաբերությունները հարևանների հետ պիտի նորմալացվեն, բայց ի՞նչ գնով:

Կապերը հանրապետությունների հետ արագորեն թուլանում են, և ոչ կենտրոնի մեղքով, այլ այն պարզ պատճառով, որ նրանք համոզված չեն, որ մենք հուսալի տնտեսական պարտնյոր ենք:

Այսօր կարևորագույն խնդիրը ժողովրդին կերակրելն է:

Ինչպե՞ս: Մյուս հանրապետությունները սննդամթերքի առումով շատ ավելի քարվոք վիճակում են, քանի որ տեղական օնտուրսներ ունեն:

Մեզ մեղադրում են այն բանում, որ մենք անկախության գաղափարը նսնձացնում, իջեցնում ենք «կուլտ փորի» դիրքորոշմանը: Ո՞չ:

Մենք բոլորս պատրաստ ենք զոհաբերություններին, թող ապրտասող վատանք 30-50 տոկոսով: Բայց եթե վաղը մենք չենք կարողանալու նախադրյալներ ստեղծել այդ անկախությունը տնտեսապես հզորացնելու, ամրապնդելու, ի՞նչ արժեք ունի այդպիսի անկախությունը:

ԽՍՀՄ-ից մենք այսօր ստանում ենք միայն 35 տոկոսը այն ամենի, ինչը ստանում էինք դեռ մի քանի տարի առաջ, և

հնարավոր է, որ այդ տոկոսը գնալով նրվազի: Բայց ո՞րն է դրա այլընտրանքը:

ՀԱՐԾ. Ձե՞ք գտնում, արդյոք, որ վարչաճարտանական համակարգը չարիք էր, և ինչ երաշխիք կա, որ «նոր» ԽՍՀՄ-ում այն նորից չի իշխի:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Ես, որպես լրագրող, միշտ ելույթներ եմ ունեցել դրա դեմ: Վերադարձը դեպի այն համակարգը, որ իշխող է եղել 70 տարի շարունակ, հնարավոր չէ:

ՀԱՐԾ. Մակայն չի բացառվում, որ այդ նույն համակարգը «նոր» ԽՍՀՄ-ում հանդես գա «կենդարանափոխված, բարձրված» տեսքով, փոխելով միայն որոշ արտաքին գծեր:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Բացառված չէ: Բայց նորից վերադառնում ենք վերը ասվածին. ո՞րն է այլընտրանքը:

Եթե մենք վաղը սկսենք Միության հետ հաշիվ անել, թե ո՞վ ու՞մ որքան է պարտք, ապա վստահ ենք, որ այդ հաշվարկների «տակից» կարող ենք նվազագույն կորուստներով դուրս գալ:

Մեզ պետք է հստակ ծրագիր:

Մեզ՝ կոմունիստներին, հաճախ մեղադրում են ստրկամտության մեջ: Ո՞վ է ասել: Օրինակ, ես միշտ ինձ ամենամակախ մարդն եմ զգացել:

Իրատեսության ցանկությունը ստրկամտություն չէ:

Մինչ «զնացրից թռչելը» մենք պետք է վերակառուցենք մեր տնտեսական համակարգը:

ՀԱՐԾ. Իսկ որո՞նք են այդ վերակառուցման ուղիները:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Առաջին. հիմնականում սեփականության բազմաձևության զարգացումը: Ծավոք սրտի, այսօր խոսքը գնում է հիմնականում մասնավոր սեփականության մասին, մնացած ձևերն անտեսվում են:

Երկրորդ, արտասահմանյան երկրների հետ քաղաքական կապերի ստեղծումը և հետագա ամրապնդումը. դրա հնարավորությունը արդեն կա, քանի որ խորհրդային դեպարտամենտում նախատեսվում է հատուկ հաստիք հանրապետությունների ներկայացուցիչների համար, որը և կներկայացնի Հայաստանի շահերը այս կամ այն երկրում:

Այո, ներկայիս Խորհրդային Միությունը

կարգին, որ անկախություն ձեռք բերելուց հետո էլ տարիներ շարունակ ստիպված ենք լինելու պահպանել այդ կապերը: Այսօրվա իշխանությունները նույնպես չեն տեսնում Հայաստանի գոյությունը առանց խորհրդային բանակի: Պարզ է, որ նորմալ ազգային բանակ ստեղծելը այսօրվա դրությամբ պատրանք է:

Եթե Խորհրդային բանակը տարիներով մնա Հայաստանում, ապա ինչպե՞ս մենք կարող ենք այդ դեպքում անկախ լինել ԽՍՀՄ-ից: Գոնե արտաքուստ պիտի Մուկվային ցույց տանք, որ մենք նրա պարտնյորն ենք, քանի դեռ չենք ստեղծել գոնե մեր ազգային բանակը: Մենք Քուվեյթ չենք, նավթ չունենք, որ աշխարհիս հզորները գան մեզ փրկելու, Ալստրիա, Շվեյցարիա էլ չենք, որոնք, թեև մեծ քանակներ չունեն, քայց և խնդիրներ չունեն իրենց հարևանների հետ:

ՀԱՐԾ. Քանի որ խոսեցիք հարևանների մասին, ի՞նչ կարծիքի եք Թուրքիայից ակնկալվող հարաբերությունների վերաբերյալ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Հարաբերություններ պիտի ստեղծվեն առանձին ձեռներեց մարդկանց, ընկերությունների միջև, և դա չափազանց կարևոր է:

Մակայն եթե ստորագրվի միջպետական պայմանագիր և այդ պայմանագրի մեջ որևէ բան չլինի հայոց պահանջատիրության վերաբերյալ, ապա այդ կնշանակի հրաժարում Հայ Դատից, մեր իրավունքներից ու հողերից: Պետք է նաև հաշիվ անել այն, որ Թուրքիայի միակ շահը լինելու է հենց դա՝ օրակարգից ընդմիջտ հանել հայկական հարցը:

Անդրադառնալով սեպտեմբերի 21-ի հանրաքվեի հարցին, ուզում եմ ասել, որ մենք պիտի մինչ այդ բացատրենք ժողովրդին, որ միութենական պայմանագրի ըստորագրումը անկախության փուլերից մեկն է, մենք պետք է ձգտենք մշակել ու ստորագրել այնպիսի պայմանագիր, որն առավելագույնս համապատասխանի մեր ազգային շահերին:

Երկրորդ, ինքը հանրաքվեի հարցադրումը՝ «... անկախ պետություն ԽՍՀՄ կազմից դուրս», մեզ համար ընդունելի չէ. աչառնա երկու հարցեր խառնված են իրար: Եվ մեր կարծիքով այն պետք է

ՀԱՆՐԱԲԿԵ

հստակեցվի:

Մենք պիտի պահանջենք կառավարությունից հստակ ծրագիր այն քայլերի վերաբերյալ, որոնք պիտի արվեն ԽՍՀՄ-ից դուրս գալուց հետո, որ ժողովուրդն իմանա, թե ինչպես է ապրելու հանրաքվեում «այո» ասելուց հետո:

ՀԱՐԾ. Պատկերացնեք մի պահ, որ ժողովուրդն ասաց «այո», և մենք դուրս եկանք ԽՍՀՄ-ից: Ի՞նչ դիրքորոշում կընդունի Կոմկուսն այդ դեպքում նաև որպես ԽՄԿԿ-ի մաս:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Հայաստանի Կոմկուսը երբեք, այնպես չի վարի ապագային քաղաքականություն, նա անբաժան մասնիկն է հայ ժողովրդի, և եթե ժողովուրդը վճռի այդպես, մենք որպես օրենք հարգող կազմակերպություն, կհնազանդվենք այդ օրենքին:

Ոմանք շահում են մեր կուսակցությանը մեղադրել չգործած մեղքերի համար, վերագրել անբարտ արարքներ: Դրանք անհիմն, անառարկա դատողություններ են: Կոմկուսը ոչ մի այնպիսի քայլ չի ձեռնարկի, որը կարող է անհավաստ լինել մեր ժողովրդի համար: Հայաստանի կոմկուսի գործելակերպի ելակետը միայն ու միայն հայ ժողովրդի շահն է, նրա քարոտությունը:

ՅՄՐԱԶ

ՀԱՐԻՒՐԱՍԵԱԿԻ

ԽՐԱԽԾԱՆՔ ԵՒ ՄՈՒԹ ԱՍՊԵՐ

ՄԱՐԳԻՍ ԴԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԽՄԲ.- Մանթրեյլի «Հորիզոն» շաբաթաթերթի 28-ի իր քիչին մէջ լույս ընծայած է իր քրթակցին այս դիպուկ ակնարկը, որ անգամ մը նա կը հաստատէ «մեր» երգարունստի անընդունելի խաբարունը, որ իր կարգին կը խաբարէ ժողովուրդին ճաշակը:

Շաբաթ, 1990, դեկտեմբեր 1-ի երեկոյնեան ժամը 8.30-ին սկսեալ Մուրք ծակոր վարժարանի Հաճեթեան մարզասրահը խճողուած է դաշնակցական եւ համակիր քաղաքականութեամբ մը: Անելի քան 1000 հոգի սեղանուած են սեղաններու շուրջ, ո՞ր հայուն տրամադրութիւնը իր գագաթնակէտին պիտի չհասնի՝ Հ. Յ. դաշնակցութեան հարիւրամակի նուիրուած այս քացառիկ խրախճայնքին առթիւ:

Ի՞նչ ըսել է տեղ եւ տուն չկայ, եւ 35 տարուան կուսակցական եմ...- լուսահատ Միհրանին պէս շատեր տուն վերադարձան, տեղի չգոյութեան պատճառաւ: Որպէս նուագախումբ՝ Լուս Անջելոսէն հրաւիրուած են «սիրութեամբ» երգիչ ծարուք Փամպուքճեան եւ իր նուագախումբը: Երեկոն անցաւ խանդավառ՝ մինչեւ աստուտեան ժամերը, եղան մտատրոպալէս 13.500 տղարի նուիրատուութիւններ...: Վերջակէտ... Եւր տող...:

Լաւ երաժշտութիւնը այն է՝ գոր ժողովուրդը կը սիրէ, կ'ըսէր լուսահոգի Ալեքս Մնակեան: Այս տեսութիւնը միշտ ըլլալով մէկտեղ, մեզ կը դնէ որոշ հարցադրումներու առջեւ:

Հիմա մեր Եւրոպայական (թող ներսն ինձի Լուս Անջելոսի իմ գիտակից հայրենակիցներս) մինչեւ մեր գաղութները Փոլ Պաղտատեանի քրթաբերանը եւ ծարուք Փամպուքճեանի քրթաբերանը ելոյթները շատ անելի փնտռուած եւ վճարուած են, քան սօրհնակ՝ Լեւոն Գաբրըլեանի մը ժողովուրդային երգերը...:

Երեկոն սկսաւ ծարուքին վերջին ծայրերեզին մէկ երգով (որ յայտագրի ընթացքին կրկնուեցաւ երեք անգամ):

...Հայ կամաւորներու ջանքով պիտի ազատենք Հայաստան...:

Արդէն իմ անշարժելի արթոնիս հետ՝ դաշույնի պէս սրտիս միտուող այս եղանակը զիս կը տանի 50 տարի ետ ու Հալեպի շաղկապներուն քրթորէն եղանակին... Պակարամ սարը պարլար

Կըզ սեօյլը գելին աղար... Ասիկա ծարուքին երգացանկին քրթորէն եղանակներուն միակը չէ: Ծարունակեմ...: ...Վեր կ'ազ գերեզմանից Անդրանիկ փաշա եղանակը քրթորէնում... Երաժշտը պաղտատեան ծար գելնի գելսին...:

Ժամանակին, Լիբանանի Զատրեանականներուն արշաւը այս երեւոյթին դէմ պատճառ կ'ըլլար որ ծայրակցականը եւ ծայրերեզները հաւաքուին եւ հրապարակաւ ոչնչացուին: Հոս կարելի չէ, դժբախտաբար, չէ՞ որ հոս ազատ երկիր է... ծաւը հոս չի վերջանար:

Հայաստանի երգի-պարի պետական համալսարանի Լիբանան երկրորդ այցելութիւնն է, յայտագրին մէջ կ'այ ծամերով պար մը, եղանակը ինձի ծանօթ կը թուի... Եթէ անուն չըլլար՝ պիտի չկարողանայի լուծել թնձուկը. կըզ սաչարըն իրի դաթ... Եւր եղանակին մշակուած մտքի՞ն է, ուրիշ կըշտոյթով:

Ուրկ՝ այս եղանակը, կը հարցնեն պր. Ալեքսեանին: Կը ծպտի, արեւելեան է, կ'ըսէ, մենք ալ ունինք ծամերով պար, Շիկուկ չիկուկ մագնիզ ջանքը, քայց ասիկա ուրիշ է, անելի կշտոյթով:

Տակաւին մինչեւ այսօր, պետական համայնքի յայտագրին մաս կ'ազմող մրցույթ-պարին, քրթակցական մտքի՞ն գիտենք... Արքան քիմիչէ Էլիզէ Գիզին, վարունք քիւրդ ուշարը մանր կ'տիւր...:

1972-ին Հայաստան մեր այցելութեան ընթացքին բառով-բանաշարով քէֆ ընող ժողովուրդային սրճարան մը գտնելու մեր փափաքը չիրականացաւ, որովհետեւ պետութիւնը արգիլած էր նման սրճարաններու (կամ գինետներու) գոյութիւնը, պարզապէս անոր համար, որ հոն աղբիւրեանական քրթորէնով կ'ըլլային քէֆերը...:

Հիմա, ո՞ր Կոմիտասը կամ երաժշտական ո՞ր հանգամանաւոր մարմինը, տէր պիտի կանգնի մեզմէ գողցուած մշակութային գանձերուն եւ խորագանձ անոնք որոնք մուրազկանութիւնը եւ պատմապաշտութիւնը ունին, մեր գուլալ եւ հարուստ երաժշտութեան խառնելու... քրթակցական երաժշտութեան գիշտութիւնը...:

Նոյնիսկ այսքան քացառիկ ուրախութիւններուն՝ թող խնայուին մեզի դաշույնի այս հարուածները...:

Մարտ 15, 1991

ՄՓՅՈՒՐԸՄԱՅՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լիբանանում լույս տեսնող Հ.Ժ.Ը-ի «Սիւլտը» պաշտօնաթերթից քաղելով՝ «Ազգի» մարտի 9-ի համարում, անդրադարձել էինք ենթադրաբար դեպի Հայաստան մտքսանցուած գեներալ Լիբանանի Տրիպոլի նախահանգստան հայտնաբերուին: Նույն «Սիւլտը», իր մարտի համարում, նախելալ տեղեկութուններ է հաղորդում այս մասին:

... Մի կողմէ, տակաւ կը պարզուին լիբանանեան Թրիպոլի նախահանգստան դէպի Հայաստան վեցի մաքսանենգման գործողութեան մանրամասները: Ձեռքակալուած է Սարգիս Գարավարդեանեան, ծերակալման հրամանագիր արձակուած է Լորա Տեմքինեանի դէմ: Ըստ հարցաքննութեան տուալներուն, ամբաստանելները որեւէ կապ չեն ունեցած հայկական որեւէ կազմակերպութեան հետ ու գործած են ինքնազուխ կերպով: Հետեւաբար, ամբողջովին կը քայալալուի լիբանանեան մամուլի կարգ մը միջոցներու, ներառեալ «Ազգակ» գրաթերթի, յերիւրանքը՝ վեցի մաքսանենգումի ետի տեսելու Հայաստանի ապատագրութեան Հայ Գաղտնի Բանակը, անելի, ըստ իր սովորութեան, «Ազգակ» այդ կազմակերպութեան անուէն վեղած էր «Հայ» քաղաքիչը:

Ի վեր չէ ըսուած, «Ուրիշին փոս մի փորձ, որ մէջ չիլնաս»...: «Սիւլտը»

ՀԻՍՅՔԸՆԻ (Թեքսաս) Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ կազմակերպութեամբ, Կիրակի, յունար 6, դասախօսեց Յակոբ Վարդիվաճեան: Ան հրաւիրուած էր արտայայտուելու Հայաստանի քաղաքական-ազգային իրադարձութիւններուն շուրջ, մեկնելով Լաւո Ռ. Ա. կուսակցութեան գաղափարախօսութեան: Ընկեր Յակոբ Վարդիվաճեան արագ ակնարկով մը ուրուագծեց անկող երեք տարիներուն Հայաստանի մէջ եղող քաղաքական մտածողութեան փոփոխութիւնները, ընդգծեց դէպի ռամկավարութիւն յառաջացող գործընթացը:

«Անհարածեշտ է որ հայութիւնը բոլորի հայտարարն է Հայաստանի պետութեան շուրջ, ըսաւ ան, դասախօս համար օգտակար նորածիլ այս հանրապետութեան: Ռամկավար ապատական կուսակցութիւնը կը մնայ մտուր՝ իր որդեգրած հայրենասիրական սկզբունքներուն, ինչպէս 1918ին, ապա՝ 1920 ին, այսօր ալ ՌԱԿ-ը իր բոլոր ուժերը կը տրամադրէ հայրենակերտութիւն, եզրափակեց ան:

ՄՈՒՐԵԱՆՈՒՄ մարտի 2-ին Ս. Հակոբ շաբաթօրյա վարժարանում, Եզվել է Պարույր Սեւակի մահվան 20-ամյակը: Գեղարվեստական բաժնով հանդես են եկել վարժարանի աշակերտները:

ԲԵՏԻՆԹԻՆՈՒՄ փետրվարի 13-ին հայ կաթողիկէ միութեան սրահում, Լոր սերունդ մշակութային միութեան նախաձեռնությամբ տեղի է ունեցել լիբանանահայ ճանաչված ծանոթ լուսանկարիչ-լուսագրող Ջորջ Սեմերջյանի աշխատանքների ցուցահանդես՝ նվիրված նրա մահվան տարելիցին: Ցուցահանդեսում ներկայացվել են Սեմերջյանի ավելի քան 500 լուսանկարներ: Տեղական հեռուստատեսությունն ու ռադիոն անդրադարձել են այդ ցուցահանդեսին:

ՍՈՖԻԱՅՈՒՄ փետրվարի 27-ին հրեական մշակութային տան մեջ Եզվել է Ավարայրի ճակատամարտի տարեդարձը: Հանդիսությունը վարել է «Երեւան» կազմակերպության Սոֆիայի վարչության նախագահ պրոֆ. Պողիկ Մեսրոպը: Միտրան Պողոսյանը խոսել է ճակատամարտի նշանակության մասին, ողջույնի խոսքով հանդես է եկել հրեական «Շալոմ» կազմակերպության ներկայացուցիչը: Վերջում եղել է գեղարվեստական մաս:

ՆՈՐ ԶՈՒՎԱՅՈՒՄ մարտի 2-ին հայ մարզամշակութային «Արարատ» միության Շահինշահի մասնաճյուղը տոնել է իր հիմնադրման առաջին տարեդարձը:

ՊՈՍՏՈՒՄ մարտի 10-ին Մխիթարյան Սաւույ միութեան դահլիճում Եզվել է Սոսորտի մահվան 200-ամյակը:

ՄՈՒՐԵԱՆՈՒՄ փետրվարի 28-ին, Սըջ Գիլլ համալսարանի դահլիճերից մեկում, գումարվել է Զվեբկի հայագիտական ուսման միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը: Ընտրվել է Լոր վարչություն:

ՓԱՐԻՉՈՒՄ ավելի քան մի շաբաթ տեղի հայությունը առիթ է ունեցել վայելելու Հայաստանի ժողովրդական պարախումբ «Կունկը», որի վերջին ելույթը կայացել է Կապիտոլ Պարիսում: «Կունկը» ելույթներ է ունեցել Լաւո Ավստրալիայում, Կանադայում, Բելգիայում, Լյուքսեմբուրգում:

փաստորեն զաղտնի աշխատած ենք: Մալայն հիմա ստոր կարիքը չունինք: Ընտուով ընկերություններն իրենք ալ պիտի իմանան, որովհետեւ ինչպես ըսի, փաստաթուղթերու մեծ մասն իրենց քուլն է:

Կկարծեն, որ մեզ համար ասիկա դուրին դատ պիտի չըլլա: 75 եւ ավելի տարի անցած է եւ դուրին պիտի չըլլա դատ քացել ավելի քան 8 հազար մարդոց աճուցներ, ուլքեր վաղող ջաղորդի հետեւանքով զոհված են: Հայցվոր պիտի ըլլան անոնց ժառանգներ, որոնք, ցավոք, կապրին ոչ մեկ երկրում: Անոնք, որ կապրին Ամերիկայի մեջ, անոնց խնդիրը դուրին է: Բայց ինչ կերպ կրնա ամերիկյան դատարանը դատ քացել այն անձանց հայցով, ուլքեր կապրին Լիբանան կամ Հայաստան: Կկարծեն, սակայն, որ ասոնք նա լուծելի դժվարություններ են եւ պահովագրական ընկերություններ ստիպված պիտի ըլլան հատուցել: Եւ պիտի հատուցեն ոչ միայն արդեն հայտնի ժառանգներուն: Այդ գումարները պիտի օգտագործվին հայօգուտ նպատակներով: Արդյունքները պիտի ծառայեցին հայ դատի հետապնդմանն ու ցեղասպանության ծանաչմանը:

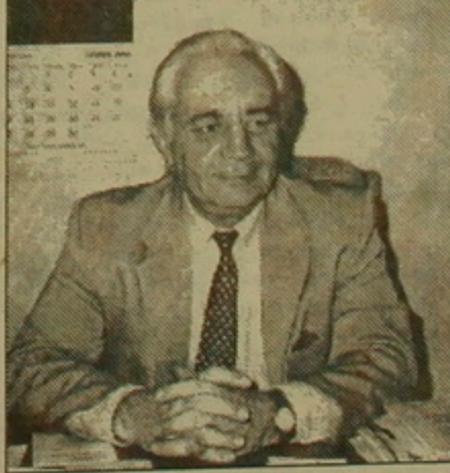
Վերջերս եւ ու մեր մարդիկ գատ-գատ երուպա կ'գտնվինք, ուր հայալայնքները կարգ մը անհրաժեշտ փաստաթուղթեր: Ընտուով արդեն որոշ ծեւակերպումներն ետք դատ պիտի քանանք: Վստան եմ, որ պիտի դատը շահենք, քանզի իրավունքները մեր կողմ են: Չեմ կարծեր, որ խնդիրը հոս միայն դրամական է: Ասիկա պիտի ըլլա իմ կարծիքով հայ դատի հետապնդման կարեւոր էջ մը, ուր պիտի հավաստվի դատական պրոցեսի մեջ, հասկատի փաստաթուղթերով, որ հայերի շարք եղած է եւ ամերիկյան ժողովուրդը պիտի լսե այս դատի ու բուրքերու կողմ իրականացված ցեղասպանության մասին: Ինչպես կրնա քանա ու շարունակությունն ինչպես կըլլա, ցույց կուտա ժամանակը: □

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՀԵՏԱՊՆԴՄԱՆ ՆՈՐ ԷՋ

Ա. ԻՍԿԱՆՂԱՐՄԱՆ

Վարդգես Եղիայան: Ամերիկահայ իրավաբան, գրող, հասարակական գործիչ: Ապրում է ԱՄՆ-ի Լոս Անջելես քաղաքում: Մնվել է Եթովպիայում: Մուլորել է Արիս-Աբերայի կնուրկով ազգային վարժարանում: Երկրորդական դպրոց գնացել է Կիպրոսում: Ավարտել է Լոս Անջելեսի համալսարանի պատմության եւ իրավագիտության ֆակուլտետը: Գեռ ուսանողական տարիներից զբաղվել է հայ դատի հետապնդման աշխատանքներով: Եղել է Ասիայի եւ Աֆրիկայի սուլալ ժողովուրդների օգնելու գծով ԱՄՆ-ի պրեզիդենտի օգնական, այնուհետեւ պետական ծառայությունը թողնելով՝ քացել է մասնավոր իրավաբանական գրասենյակ: Ի թիվս այլ խնդիրների, զբաղվել է ավելի քան 8 հազար հայերի իրավունքների պաշտպանությամբ, ուլքեր 1910-ական թվականներին կյանքի պահովագրության պայմանագրեր էին կնքել ամերիկյան երկու ընկերությունների հետ: Եւ անա... Բայց ավելի լալ է լսենք իրավաբանին:

դիր նամակներ գրեցի: Պատասխանեցին, որ թեւս ցանկ մը չունին, քայց իրենց ունեցած ամեն քրթակցությունները կրնան տրամադրել: Գացինք եւ այդ բուրքերն առինք: Ըստ տխուր պատմություններ կային անոնց մեջը: 8 հազարն ավելի հայեր կյանքի պահովագրության պայմանագրեր ստորագրած էին ամերիկյան երկու ընկերություններու հետ: Մեկը՝ «Նյու ժորթ

Լայֆ» եւ մյուսը՝ «Էրվիթալ Լայֆ Ինշուրենս Թրսթեր»: Ասոնք մեծ ընկերություններ էին 1910-ին, մեծ են նաեւ հիմա: Ընտանակությունն այն էր, որ ուզեցա պարզել, թե այս անձերը, եթե չիկան, անոնց պահովագրության բուրքեր պահպանված են, թե ոչ, ժառանգներ ունին, թե ոչ, ամենին կարելուը՝ ամերիկյան ընկերություններն որեւէ վճարում ըրած են, թե ոչ: Պարզեցինք, որ 1910-ին պահովագրության արժեքը կկազմէր 11 միլիոն դոլար: Հիմա ինչ արժեք ունի՞ շիտակը չենք գի-

տեր, քայց որ մեծ գումար պիտի ըլլա, կասկած չունենք:

Գործի ընթացքում կարգ մը դժվարությունների հանդիպեցանք: Պարզվեց, որ երկրորդ պատերազմին վերջը կյանքի պահովագրության ընկերություններն մին վախճալով, որ առաջին ու երկրորդ պատերազմի ընթացքին շատ մարդ մեռավ, որ հայերու շարք եղալ եւ չպիտի կրնան վերադառնալ, հատկապէս Օսմանյան կայսրության տարածքի մեջ ապրող մարդոց պահովագրության բուրքեր ծախեց ֆրանսիական ընկերություններու: Բայց այդ փոխանցումը, որ ըրալ ամերիկյան ընկերությունը, իմ կարծիքով անօրեն է, որովհետեւ չի հարցուց պահովագրված մարդոց, թե անոնք կընդունին ասիկա, թե չեն ընդունի: Անշուշտ, պիտի չընդունեն, քանզի մեկը, որու ծնողքին պահովագրել է, ըսենք թե «Նյու ժորթ Լայֆ», չպահպան փոխանցով անիկա պիտի գիմեր ու պիտի փորձեր տեր կանգնել այդ գումարներուն: Բայց ընկերությունն այնուս գործի տերը չէ, իսկ ֆրանսիական ընկերությունը թաքուն պահելով չէ ըսած այս մարդոց:

Մեր հայտնաբերած ժառանգներն 25-ը ունին իրողությունը հաստատող փաստաթուղթեր: Ասորմն գատ կա հիսուն եւ ավելի մարդկանց ցանկ, ուլքեր ստորագրած են կյանքի պահովագրության պայմանագրեր: Ահա ամբողջը, գոր մեզ հաջողվեց պարզել անհայ դատական հայցի: Մնացած փաստաթուղթերն արդեն ընկերություններու քուլն է: Կասկած չունինք, որ ամեն մարդ էլ ժառանգորդ ունի վերջապէս: Եթե չունի անգամ, ապա այդ ժառանգորդն, անշուշտ, հայ ազգն է եւ ոչ թե Թալեաթի կասովարությունը: Ահա այս խնդրի շուրջն ալ դատ պիտի քանանք: Նախկինում այս ուղղությամբ մենք

Ներքին խորումներում անկայուն շրջանի մեջ կը բուրբ հայրենի նոր իշխանությունը:

Մարտ 17-ի գործաշուկան հանրաքուլին և անոր յաջորդող քանի մը օրերուն, «Ազգային Ինքնորոշում Միություն» Հայրենական խմբակին բուն մը համակիրները գրառեցին, նախապես Հայաստանի Կոմկուսին պատկանող քաղաքային Կոմիտեին չէնք:

Հայրենական երեսփոխան ընտրուելէն, հայրենիք վերադարձէն ետք, մենք մտնել կը հետեւինք իր գործունէութեան, խորհրդարանին մէջ, հեռուստացոյցի վրայ թէ հանրահասարակ ընթացքին իր ելույթներուն, Լուս Անճելլիսի ԱԻՄ-ի գրասենյակէն, մեզի փոխանցուած հաղորդագրութիւններուն: Կեցուածքի, դիրքորոշման քաջայայտ շրջադարձ մը նշմարելի էր հայրենի նոր պետականութեան ուղեգիծին հանդէպ Հայ-

կատարուած երեսփոխանական ընտրութիւններուն կազմեց խորհրդարան մը, որուն մէջ իր տեղը գրառեց նաեւ Պարոյր Հայրենականը:

Եւ ի՞նչ եղաւ այդ խորհրդարանին առաջին պարտականութիւնը: Պարոյր Հայրենական վերադարձնել քաղաքացիական իր իրաւունքը, պաշտօնական հանդիսութիւններով զինք նստեցնել երեսփոխանական աթոռին վրայ: Եւ ճիշդ էր հայրենի պետութիւնը: Հակառակ պարագային, հայրենիքէն «արտաքուտ» Պարոյր Հայրենականը պիտի հանդիսանար զոն մը բաւական, իր անձին կուրջ ստեղծելով լուսապսակներ, որոնք կրնային շահարկուիլ, չարաշահուիլ յետագայ պայքարներու ընթացքին:

Հայրենի պետութիւնն ու խորհրդարանը առիթ տուին Պարոյր Հայրենականին, դեմոկրատական խորհրդարանին մէջ, դեմոկրատական հասկացողութեամբ, դեմոկրատա-

կը մնայ: «Ուղի Սորիք Զորքը» թերթը եւրոպայի քաղաքներէն զինքը պաշտպանեց, անգամ մըն ալ խմբագրականով, մինչ անցին ամբողջ պատմական Հայաստանի պահանջքն ու մէկ ու կէս միլիոն հայ նահատակներու արհնով նուիրագործուած քաղաքական եւ օրհնական պահանջքը կը հռչակէր «ՆԱԹՕ-ի պատկանող կայունական պատահի մը յափշտակութեամբ» փորձ:

Պարոյր Հայրենականին հայրենասիրութիւնը հաստատուած պիտի ըլլար, եթէ իր այդ կայուն օգտագործող երկրաշարժի աղետներուն օժանդակութիւնը եւ Հայաստանին ալ՝ քաղաքական նեցուկ ապահովելու:

Մենք Հայրենականին հետ ենք, երբ ան բանտին մէջ կը տառապի եւ իր հայրենիքին համար ազատութիւն կը պահանջէ: Սակայն չենք կրնար իր կողքին մնալ երբ այդ ազատութիւնը ձեռք ձգելու ետք ցոյց

դժբախտաբար, Հայրենականի հակասահմանագրական քայլերը կը խոչընդոտեն աշխատանքները մեր պետութեան եւ զայն կը մարձնեն ներքին պառակտումի ճակիճին մէջ: Տնտեսական շրջափակում, գազի, էլեկտրականութեան, սննդամթերքի պակաս, աղէտի գոտի, Արցախ, եւ այլ կեդրոնական հարցեր պէտք է գտնուին հայրենի իշխանութեան ուշադրութեան ժիրին մէջ: Ընթերցողներու գրառումը եւ այլ երկրորդական հարցեր, պարզապէս ժամապաշտ կը դարձնեն պետութիւնը եւ յուսալուս կը վատնեն սուղ ժամանակը:

Որեւէ ժամանակէ անցի մենք պէտք ունինք ներքին միասնականութեան: Քաղաքական իրադրութիւններով յի աչս ժամանակներուն, մեզի տրուած չէ պերճանքը անձնական շահերը, անձնական փաստաւորութիւնները վեռ դասելու ազգային շահերէն եւ ներքին պառակտումներով կրո-

ՈՐՈՒՒ ԶԱՂԱՅՔԻՆ ԶՈՒՐ ԿԸ ԿՐԵՆ...

Մտորոք

րիկեանի մտնեցումներուն մէջ: Թէ ո՞րքանով արդարացուած էր այդ ընկումը, որ հասաւ մինչեւ իսկ առձեռնաբար, մենք կ'ուզենք քիչ ետք արտայայտել մեր տեսակէտները:

Սակայն, տեղի չտալու համար որեւէ պիտի հակացողութեան, անմիջապէս ըսենք, թէ Ռամկավար ազատական մասնույր եւ անոր շարքին «Նոր Օր»-ը լայնօրէն անդրադարձան Հայրենական անձին, համոզուածներուն, փաստօրէն հաստատուելով այն անհերքելի ճշմարտութիւնը, թէ կարելի չէ կապահովել զետեղել ազատ խօսքի եւ ազատ կարծիքի առջեւ: Մեզի համար խրդուող առարկան անպայմանօրէն Հայրենականի անձը չէր, որքան հայրենականական պարագան, որ իր մէջ կը խտացնէր ազատութեան բնազդատուած ամբողջատիրական երկրի մը ղեկավարներուն կողմ: Չենք բաժնած եւ չենք ալ բաժնոր Հայրենականի ծայրահեղ որոշ տեսակէտները, միաժամանակ, չենք բաժնած եւ չենք բաժնոր իր աչքախոնքեան համար քաղաքացիութեան զրկելու բոլոր այսպէսիկ երեսփոխանը:

Սկզբունքային այսպիսի դիրքորոշում մը ունենալով որպէս մեկնակէտ, մենք պիտի ուզէինք հարցականի տակ առնել ԱԻՄ-ի հակապետական գործունէութիւնը հայրենիքի մէջ, մինչեւ իսկ չէնք գրառում, քացայայտ կոչ զինուորական դասալսութեան, ինքնաշարժներու համարանիշներու ըստ կամայ փոփոխութիւն, Հայաստանի խորհրդարանի անուանարկիչ որակում եւ այլն, եւ այլն:

Խաւարի 70 տարիներու փապուղիէն դուրս գալով, հայրենի ժողովուրդը արեւի առաջին շողերուն բարիքը արդիւնատրեց իշխանութեան ընդունելով դեմոկրատական ուժերը եւ ազատութեան պայմաններու մէջ

կան սկզբունքներով տանելու իր աշխատանքները, թէկուզ եւ հակադրուելով պետական վարչամեքենային, նախագահին, վարչապետին: Այս է դեմոկրատական պայքարի մեր հասկացողութիւնը:

Սակայն, 70 տարիներու բնազդատրեւնէն ետք, նոյնիսկ տարի մը չբոլորած, խորհրդարանի հասցէին սկսան արձակուիլ այնպիսի ամբաստանութիւններ, որոնք զուրկ են ազատական ամէն ճիմնաւորումէ: Չենք ուզեր ըսել, թէ կատարել կը գործէ այժմ խորհրդարանը, չենք ուզեր ըսել, թէ անցեալէն ժառանգուած մտածողութեան եղանակները իրենց կնիքը չեն դրած աշխատանքներուն վրայ, քայքայ, անհասկնալի կը գտնենք բնազդատրեւնեց ընթացքին գործածուած քառապաշարը:

Փետրուար 20, 1991-ին, Լուս Անճելլիսի մասնաճիւղին մէկ հաղորդագրութեան մէջ կը կարդայք. «Մեզ հարկատու չէ թիֆատուած պաշտամունք»: Կամ «Եթէ խորհրդարանը ժողովրդի հետ չէ, նրա դէմ է»: Ուրիշ տեղ մը «Երկէ տուր Դարաբաղը, այսօր՝ վերջը Դարաբաղը, երկէ՛ պայքար, պայքար մինչեւ վերջ, այսօր՝ վերջ, վերջ պայքարին»:

Բնազդատրեւնեան թիրախը յատկ է եւ մեկին: Բացի խորհրդարանէն, ամբաստանութեան տակ է նաեւ անոր նախագահը՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը:

Ի՞նչ ընել: Շարունակել խորհրդարանական պայքարը, թէ զայն փոխարինել փողոցի խումբ մը համակիրներով չէնք գրառում:

Պարոյր Հայրենական պայքարը փոխադրած է փողոց եւ ժամանակին իր իսկ դատապարտած բռնարարներու մեթոդով, կ'ուզէ պարտադրել իր տեսակէտները:

Պարոյր Հայրենական Ամերիկայի ծայրահեղ աշակողման հուանքներուն սիրելի

չի տար իմաստութիւնը՝ այդ ազատութիւնը պատասխանատուութեամբ գործածելու:

Քաղաքական որեւէ գործիչ, որ կը յաւակնի «պարտապետութիւն» պարտադրել Հայաստանի մէջ, պէտք է նկատի առնէ, թէ իր հայրենիքը փորձադաշտ մը չէ, նոր տեսութիւններ մշակելու: Փորձի ընթացքին, կրնանք զոհել մեր այժմու հայրենիքն ալ՝ անվերադարձօրէն:

Հայրենականի նախասիրած թեմաներէն մին է զինակոչիկներու պարագան: Ան, քացայայտօրէն հակադրուելով հայրենի պետականութեան վարած խռնեմ ջազմավարութեան, ԱԻՄ-ի միջոցաւ կոչ կ'ընէր դասալսութեան: Փետրուար 28-ին, ԱԻՄ-ի մէկ հաղորդագրութեան մէջ կը կարդանք. «Կոչ արուես չենք արկուել խորհրդային բանակի բռնի զօրակոչին եւ անհրաժեշտութեան դէպքում դիմել ԱԻՄ-ի՝ հետապնդող զինակոչիկների յանձնախմբին»:

Հայրենի պետութեան ղեկավարներուն կարծիքով, զինակոչութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է: Բոլոր զինակոչիկները պէտք է արձանագրուին սովետական բանակի շարքերը, որպէսզի առիթ չտրուի պաշտպանութեան նախարար Դմիտրի Յագովին գործերը մտցնելու Հայաստան: Սակայն, կայ խոստում մը՝ որ պէտք է արձանագրել ոսկետառով: Հայրենի պետութիւնը խոստացած է զինակոչիկներուն, որ իրենց ծառայութիւնը պիտի կատարուի Հայաստանի սահմաններէն ներս:

Հարց կը ծագի: Ո՞րքանով նպատակայարմար է, զինակոչիկներու հարցով առձեռնապէս նոր դաշտ մը պարզելու ծագովին կամ Կեդրոնական իշխանութեան: Ո՞վ կըրնայ շահիլ, երբ սովետական բանակի միատրոնները ներխուժեն Հայաստան՝ զինակոչիկը հաւաքելու պատրուակով:

նակէն հարուածելու հայրենի դեմոկրատական նոր իշխանութիւնները, որոնք լծուած են հայրենիքի վերագործութեան դժուարին այլ առաքինի պարտականութեան:

Հայաստանի պետութեան այսօրուան առաջնահերթ պարտականութիւններն են՝ վերականգնել անբուած երկիրը, բնակարան եւ սնունդ ապահովել երկրաշարժի զոհներուն եւ Բաքուի հայ արտարեւելներուն եւ կարգաւորել տնտեսութիւնը: Այս պահանջներուն զուգահեռ, որոնք արդէն վեր են մեր ազգուն պետութեան ուժերէն, ազգովին պէտք է պաշտպանենք մեր երկրի հողային ամբողջականութիւնը, որովհետեւ, այսօր մենք ոչ միայն ի վիճակի չենք դիւանագիտութեամբ կամ զինու ուժով Արցախը ու Նախիջեւանը վերակցելու Հայաստանին, այլ՝ վտանգի տակ դրած ենք մեր ունեցած փորձիկ հողը ալ: Զանգեզուրին իրաւատը դասուելու Ալիեւի վերջին յայտարարութիւնը, դժբախտաբար խօսքի սահմանին մէջ մնացած յայտարարութիւն մը չէ, այլ մաս կը կազմէ Արդրեշեանի ազգային նաւաճողական քաղաքականութեան: Եւ անհաւանական չէ որ հողային նման յափշտակութիւն մը կատարուի, եթէ մեր երկրի ամէնէն այս ճկուն պահուն մեր ներքին միասնութիւնն ալ խախտի:

Այս բոլորի լուսին տակ, ստիպուած ենք խոշոր հարցական մը դնելու հայրենի իշխանութիւններուն աշխատանքները արգելակող բոլոր անձներու յետին նպատակներուն շուրջ եւ ըսելու՝ որո՞ւն ջաղացքին ջուր կը կրնն անոնք...:

Իմրագրական «Նոր Օր»-ի
26 մարտ, 1991
(Տպագրում ենք կրճատումներով)

ՍՈՐԳԸՆԹԱՈՒԻ ԳԻՐՔԸ ԱՆԿԱԷՐ ԶՈՐԱԿԵԼՈՒ ԶԱԽՈՂ ՓՈՐԶ ՄԸ

Դեկտ. 9ԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ազգային 16 մարտ 1991-ի համարին մէջ, Պոլսոյ «Մարմարա» օրաթերթէն առնուած լրատուութիւն մը տպագրուած էր ամերիկացի Հիթ Լաուրիի կողմէ հրատարակուած գիրքի մը մասին, որ կ'ըսուի, թէ իր կատարած պրոպագանդային շնորհիւ յայտնաբերել է, թէ անվաւեր է Թուրքիոյ մօտ 1914-1916 թթ.ուն Մ. Նահանգներու ղեկավար Հենրի Մորգընթաուի յուշերու ծագող գիրքը, որ 1918-էն ի վեր քաղաքային վերահսկողութիւններով կը մնայ Հայկական ցեղասպանութեան ամենակարեւոր վտերաթուղթերէն մէկը:

Հիթ Լաուրիի գիրքը հրատարակուած է անգլերէն լեզուով, Իստամբուլի մէջ, 1990-ին, եւ ճիշդ կերպով առաջուած (գիրքին վրայ գին չէ նշուած) միջազգային կարեւոր թերթերու, գրադարաններու եւ շատ հասանաբար քաղաքական քաղաքի ղեկներուն: Գիրքին մէջ ոչ մէկ տեղեկութիւն տրուած է հեղինակին հանցանքներուն կամ պաշտօնին մասին, եւ կամ՝ մէկ ակադեմիական ո՞ր հիմնարկը յանձն առած է այդ ուսումնասիրութիւնը, կամ ո՞վ ֆինանսատրուած է գիրքին հրատարակութիւնը:

Գիտական ուսումնասիրութիւն մը ըլլալու արտաքին գեղեցիկ երեսփոխան շուտով կը

չքանայ եւ աժան պրոպագանդի ծախսերութիւնը իսկույն ի յայտ կուգայ, երբ կը սկսիք կարդալ Հիթ Լաուրիի գիրքին նախաբանը, ուր ան կը ներկայացնէր ղեկավար Մորգընթաուին որպէս չէնթերու եւ կալուածներու վաճառական մը, որ Մ. Նահանգներու նախագահ Վուդրօ Ուիլսոնի 1912 թ-ի ընտրապայքարի գլխավոր կազմակերպիչի իր ծառայութիւններուն *դիմաց իրեն «վարձատրութիւն» կոչուեցաւ Օսմանեան կայսրութեան ղեկավարի պաշտօնին: Կը հասկնուի, որ Հիթ Լաուրի տարիներ տրամադրած է ուսումնասիրելու Ուաշինգտոնի եւ Նյու Յորքի մէջ պահ դրուած 30 000 փաստաթուղթերը, Մորգընթաուի օրագիրն ու նամակները, զորս ան կ'անտաւոր կերպով Պոլսէն ուղարկել էր իր ընտանիքին:

Հիթ Լաուրի կը բողոքատէր ղեկավարութեան մէջ լակոնական ոճով նորագրուած արագ վկայութիւնները՝ յետագային լոյս տեսած գիրքին մէջ համապատասխան եղելութիւններու նկարագրութիւններուն հետ եւ կ'ընդհանրացնէ, թէ հրատարակուած յուշերուն գիրքը ամբողջութեամբ «մտացածին յերկարակներ» են, որոնք հանելի ոճով շարադրուած են այդ ժամանակաշրջանի յայտնի գրող ու լրագրող Ռոբերտ Չեմերիքսի կողմէ: Սակայն որպէս փաստ ներկայա-

ցուած օրհնակները ոչ մէկ կերպով կը հերքեն ղեկավար Մորգընթաուի օրագիրն հաստատումները, այլ պարզապէս ոճային կամ աննշան տարբերութիւններ են: Գիտակցելով իր թրեմած պայքարներու սրանակութեան, Հիթ Լաուրի կ'ընդունի թէ իր ուսումնասիրութիւնը յաւակնութիւնը չունի ժխտելու Հայկական ցեղասպանութիւնը, այլ պարզապէս կը ձգտի կասկածի եւ հարցականի տակ ձգելու ղեկավար Մորգընթաուի գիրքը՝ իրենու այդ ժամանակաշրջանի պատմութեան վտահելի աղբիւր:

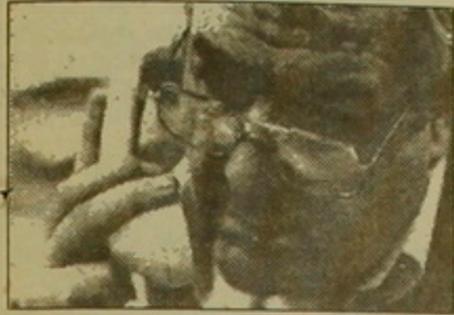
Հիթ Լաուրի կը փորձէ հաստատել նաեւ, որ ղեկավար Մորգընթաուի յուշերը հրատարակուած էին նախագահ Ուիլսոնի եւ պետական քաղաքական ինքնակազմութեամբ եւ օգնութեամբ, նպատակ ունենալով ամերիկեան նպատակներ հանրային կարծիք ստեղծել, արդարացնելու համար Մ. Նահանգներու մուտքը առաջին աշխարհամարտին՝ ընդդէմ Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ: Անշուշտ, ճիշդ ըլլալու պարագային այդ վարկածը որեւէ ձեւով չ'արժեքազրկելու հարցը Մորգընթաուի վկայութիւնները:

Հիթ Լաուրի կ'առաքիլէ նաեւ, որ ղեկավար Մորգընթաուին ունէր երկու հայ հասարակական պաշտօնատարներ, որոնք Պոլսոյ ամերիկեան ղեկավարութեան մէջ թարգմանի-

չի, նամակագրի եւ քարտուղարի դերեր կը կատարէին՝ ղեկավարին ամբողջական վրտապետութիւնը վայելելով: Անոնք կարելի թաժին կրնան ունեցած ըլլալ ղեկավարին յուշագրութեան էջ: Ուրեմն, նոյն տրամաբանութեամբ, մենք ալ մեր հերթին պէտք է կասկածիք Լաուրիի ուղղմանութեանը, որովհետեւ իր յառաջարկին մէջ կը յիշատակէ անունները երկու թուրքերու (առանց անոնց հանձնարարութեան քաղաքային) եւ ամերիկացի Զասթին ՄըքՔարթիի (ժամանակ իր հակահայ եւ պրոթուրք քացայայտ դիրքորոշումով), որոնք ըստ իրեն կարելի են թուրքերուն ունեցած են Լաուրիի գիրքին պատրաստութեան մէջ: Եւ ի վերջոյ, ո՞վ է ի՞նք, Հիթ Լաուրի: «Ամերիկայի Թուրքիոյ քարտեզագիր» միութեան նախագահը, որ ժամանակ մը ապրած է Թուրքիոյ մէջ ինչ-ինչ հանգամանքներով եւ ամուսնացած թորոնիի մը հետ (ՄըքՔարթիի նման):

Հիթ Լաուրի ի՞նչու կը փորձէ թալաքի եւ միւս երիտթուրք ցեղասպաններուն վարքը քարձրացնելու՝ վարկարկելով ղեկավար Մորգընթաուին ու նախագահ Ուիլսոնը, որովհետեւ ամէնէն առաջ եւ ամէնէն անկիւն կը նստեցնէ իր վարքը, եթէ... ունէր:

Մտորոք
29 մարտ, 1991

Հերթի Գունաթափանք «գրուցում» է աշխարհի նեղ լուսանկարների լեզվով

«Չափազանց վտանգավոր էր իրադրությունը և չնայած մեր հագին ունենիք անխոցելի ժիլետներ, բոլորիս անխտիր մտահոգում էր այն, որ վիրավորվելու դեպքում մինչև հիվանդանոց կարող էինք չհասցնել... Ոչ մի ապահով վայր չկար: Իսրայելի կողմից չդադարող ռմբակոծությունը արևմտյան Բեյրութում 20 000 քաղաքացիների մահվան պատճառ դարձավ», մտաբերում է նա վշտալից:

Սարապինի էր 47 ժամ անընդմեջ ջրի հոսքի դիտավորյալ խափանումը դեպի այդ շրջանը: «Այդ օրերին ավելի հեշտ էր, և ավելի էժան մի շիշ շոտլանդական վիսկի գնել, քան մաքուր ջուր ձեռք բերել: Նույն

Բանգլադեշ) 1970 թվականին տեղի ունեցած ցիլոնը, որը խլեց ավելի քան 1 միլիոն մարդկանց կյանքը: «Ես ակամատես եղա, թե ինչպես էին շնորհ պատահում մարդկանց դիակները: Ոչ ոք չփրկվեց: Քամու հզոր ալիքները բռնցիկ տարան բոլորին անխտիր»:

Լինելով աղետի վայր ժամանած առաջին լուսանկարիչներից մեկը, Գունաթափանքին հաջողվեց բոլորից առաջ լուսանկարել և երեւակել նկարները: Վեց օր անընդմեջ նրա նկարները չէին իջնում Ֆրանսիայի ամենահայտնի թերթերից մեկի՝ 6 միլիոն տպագրանակ ունեցող «Ֆրանս Սուարի» առաջին էջերից: Լոնդոնի «Դեյլի

երբ նա ախորժարեր ճաշի հոտն առավ, մտաբերել իր այդ սովորությունը և հաճախում էր ընկալել մեզ հետ: Քիչ հետո դեպի ինձ դառնալով ասաց. «Բո մասին լավ հիշատակություն նմ արել ի՞նչ գործում»: Գունաթափանքը, որը կատակով ընդունում է, թե ինքն ընում է լուսանկարչական ապարատը «ծոցին դրած», այսպես է մեկնաբանում իր մասնագիտությունը:

«Լուսանկարչությունը անբուժելի մի հիվանդություն է, վարակվեցիր՝ փրկություն չկա: Եթե ժամանակին գործողման չգնացիր, առիթը բաց կթողնես և դա կվճարի գործին»: Այս ատուժով նա հաճախ է լուսանկարում եղել ընտանիքը շտապ բողոն և

ԽՈՍՈՒՄ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

ՆԼՈՐԵՆՍ ՍԿՍՊՅԱՆ. ՄՍԿ-ում հավատարմագրված թղթակից

Պարսից ծոցի պատերազմի ամբողջ ընթացքում Գունաթափանքի արյունը եռում էր: «Մի կողմից մտահոգված էի հազարավոր անմեղ զոհերի դժբախտ ճակատագրով, մյուս կողմից, որպես լուսանկարիչ՝ մի կողմ թողնելով զգացմանը, ցանկանում էի դեպքերի վայրում լինել և «գրանցել» իրադարձությունները, աշխարհի մյուս մասերում ապրողներին դրանց հետ ծանոթացնելու նպատակով», ասում է նա:

Նիսկ հարեւան թաղամասի ռմբակոծությունը դարձավ երկրորդական խնդիր, քանի որ մարդիկ գիտեին, որ գնդակի հարվածից անմիջապես մահանալու են, իսկ կենդանուր խոնարհ կամ փչացած կերակուր ուտելու դեպքում ստիպված են երկար տանջվել մինչև որ թույլը կամ վարակը դանդաղորեն իրենց գործը տեսնեն: Համարյա միև-

թեւորաֆ» բերթի միջազգային համարում իր նկարները երեւացին կարելային գործակալության կատարած նկարների կողքին, մի քան, որ դրանցից առաջ երբեք չէր հաջողվել ոչ մի լուսանկարչի: «Ժամանակի տարրերումը երկու երկրների միջև իմ օգտին էր», խոստովանում է Հերթին, թեթե ծպտալով և աչքով անելով. «սակայն համեմատորեն նշեմ, որ իմ նկարները ամենալավն էին: Ես ամենամտեղին էի դեպքի վայրին և ամենադաճը»:

թաշել պատերազմի կամ քնական աղետի հետեւանքով ավերված շրջանները: Բուն անունով Հարություն Գունաթափանք, լուսանկարչական ապարատի հետ նրա առաջին ծանոթությունը կայացել է 6 տարեկան հասակում, մոր հսկողության տակ: Իսկ մասնագիտական գործունեությունն սկսել է 1952 թվականին Բեյրութում, աշխատանքի անցնելով ֆրանսերեն

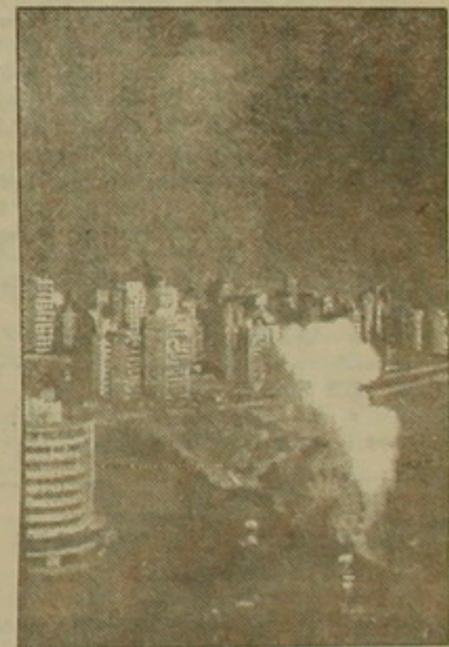

Արեւելյան Պակիստան. ցիլոնի գոհը հաց մտրալիս

նույն բանն է կատարվում այժմ Բաղդադում, որտեղ դիտավորյալ ռմբակոծում են ջրի ամբարները»:

Նույնքան սարսափելի և սրտաճնկի էր Գունաթափանքի 1966 թվականի գործուղումը դեպի Վայթա (Էրզրումի և Արարատի միջև ընկած տարածություն Քուրդիստան), որտեղ Ռիխտերի սանդղակով 6.9 բալանոց երկրաշարժ էր տեղի ունեցել: «Շատ-շատերը խեղդամահ էին լինում ավազից ու փոշուց: Երբ տեսա, որ մի փոքրիկ աղջնակ իր 3 տարեկան քրոջ թուն էր հայտնաբերել փլատակների տակից... չդիմացա: Բայց արցունքներն այբերին՝ շարունակեցի լուսանկարել: Մի քուրդ լրագրողը մտեցավ այդ պահին ու հարցրեց ինձ, թե ինչու եմ լաց լինում: Ասացի, երեխան մնում է երեխա: Ում զավակն էլ լինի, մտեիկ բարեկամի թե օտարի, նա միևնույն ամենը էակն է»:

Լուսանկարչի «սխրագործության» ամենակարեւոր հատկանիշը՝ ապարատը ձեռքին պատրաստ պահած ճիշտ ժամանակին և ճիշտ վայրում գտնվելն է: Այնպես ինչպես պատահեց նրա հետ 1977 թվականին Արև Դհարիում: Առանց վայրկյան իսկ կորցնելու Հերթին տասնյակ անգամներ իր 300 միլիմետրանոց ոսպնակով նկարեց օդանավային պեծանգաման տեսարանը, որը տպագրվեց Լոնդոնի «Էյթմոմիստ» հանդեսի շապիկի առաջին էջում, «Պարի մաշ»-ի գույգ էջերում և գերմանական մի քանի պարբերականներում:

Լիբանան 1983. Իսրայելը ռմբակոծում է Արևմտյան Բեյրութը

«Փորձառությունը քեզ ոգեշնչում է և ուժ տալիս: Դու գտնում ես, որ դա հենց այն է, ինչ ցանկանում ես, որ լինի»:

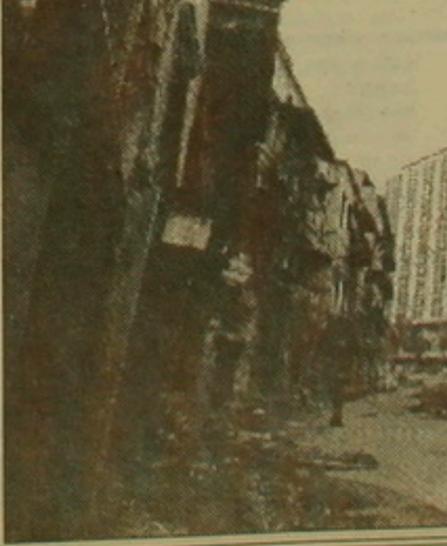
Գունաթափանքը, որ Միջին Արևելքի համարյա բոլոր արբանյակներն լուսանկարել է, հատուկ վերաբերմունք ունի Հորդանանի Հուսեյն թագավորի նկատմամբ: «Ես լավ ընտանիքի հայր է, լավ օդաչու և վարորդ: Ծառ լավ գիտի ամբողջ շրջանը և խորը գիտակցում է, թե ինչի կարող է հասցնել ներկայիս մղվող Մոցի պատերազմը»:

լեզվով լույս տեսնող «Լ'Օրիան» և արաբերեն «ժարիդա» թերթերում: 1967-ին միանում է Ատաշիբիդ Պրես գործակալության լուսանկարիչների «ընտանիքին» և 1974-ին դառնում այդ ընտանիքի Միջին Արևելքում ծառայող անձնակազմի վարիչը: Նրա նախնիները եղել են երեւելի բժիշկներ և պատվելիներ՝ Կիլիկիայից: Նրանք հիմնադիրներն են եղել հայ բողոքական եկեղեցու, կառուցել են Քեսաբի եկեղեցին, որը համարվում է ճարտարապետական մի հրաշալի կոթող: «Ես ընտանիքի անասակ որդին եմ, լավ բողոքական չեմ», ասում է նա կատակով, «սիրում եմ խմել և լավ ժամանակ անցկացնել»:

Հետագայում միայն Գունաթափանքն իմացավ, որ տուժածների թվում կային նաև շատ հայեր:

Չոհրի քանակով առավել սարսափազդու էր Արեւելյան Պակիստանում (այժմ Բենգալ)

Ֆլյուրո, ֆրանսիական պողոտա, ավերակներ

Դեպի Թուրքիա կատարած մի այլ գործուղման ընթացքում նրան ընկերակցում է Բի-Բի-Սի-ի Միջին Արևելքի թղթակից Փիթեր Ֆլիներ, որն առաջարկում է նրան. «Քանի ժամանակ ունենք՝ արի գնանք «մեր Արարատը» տեսնենք»:

«Երեւի թե ինչ-որ ազդեցություն թողել էի նրա վրա», կատակում է Հերթին: «Մինչ մենք Արարատի ստորոտին նստած՝ հաց ու պանիր էինք ճաշակում, Ֆլիներ գրպանից հանելով մի հայկական մետաղադրամ նվիրեց ինձ, որպես հիշատակ: Դա իմ կյանքում ամենամուգիչ օրերից մեկն էր», նշում է նա:

Նման մի հիշատակելի հանդիպում, առավել ուրախ երանգով, նա ունեցել է Ռուսիայում Մարտյանի հետ Բեյրութում, 1972 թվականին: Մարտյանը այնտեղ էր ժամանել Հայկազյան Կոլեջի քաղցրահամ առիթով: Նախքան հանդիպությունը կսկսեր, Մարտյանին ուղեկցում են մի պատառ քան ուտելու: «Լսել էի, որ Մարտյանը չի խղճում», պատմում է Գունաթափանքը, «բայց

Իր հաջողությունների համար նա իրեն պարտական է համարում կեղծը՝ Աիդաին, որը 1950 թվականին, երբ ինքն անգործ էր մնացել, խորհուրդ էր տվել լուսանկարչական ապարատ գնել և գրավել լուսանկարչությանը: «48 ժամ հետո ես արդեն մշտական գործ ունեի», հիշում է նա:

Նա ավստաստեղով է խոսում արդի տեխնիկական հայտնագործությունների և դրանց կիրառման ոլորտի հետագա ընդլայնման մասին: «Մի օր դրանք իսկական լուսանկարիչներին դուրս են մղելու ասպարեզից: Ես երբեք ինքնաշխատառ չեմ օգտագործել, որովհետև հսկողացած եմ, որ արվեստագետը պետք է ուղեղն ու աչքը միաժամանակ օգտագործի, որպեսզի արդյունքը դուր գա բոլորին անխտիր»:

Իսկ ի՞նչ խորհուրդ է տալիս նա ապագա լուսանկարիչներին: «Լավ սովորեք, շատ փորձ ձեռք բերեք և ամենակարեւորը՝ համբերատար եղեք: Նկարը ի՞նչը, վաղ թե ուշ, կհասնի ձեր տընդան աշխատանքը»:

«Արծիւնք Ինքնընկերու Մեզըլին» AIM, փետրվար 1991

Նրա նկարները, որոնք շատ հաճախ տպագրվել են առաջին էջում, արժանացել են մի շարք մրցանակների, որոնց թվում կարելի է հիշատակել Ատաշիբիդ Պրեսի գործերի կասավարչի հուշատախտակը և Միջազգային լուսանկարչային լրատվության մրցանակը:

Նրա հիմար շրջադարձային կարելի է համարել 1982 թվականը, երբ որպես 15 հոգուց բաղկացած ֆոտոթղթակիցների խմբի ղեկավար շուրջ 2 ամիս գտնվում էր Բեյրութում: Իսրայելական ներխուժման ամենադժգոյակ օրերն էին դրանք, որոնք անընդմեջ տպավորություն թողնեցին նրա վրա, ոչ միայն այն պատճառով, որ այնտեղ էր մեծացել ևս մի նշան հիմա հարազատներ ունի, այլ նաև մահավաճ այն, որ այդ պատերազմը նրանցից ինչ իր ամենամտեղին գործընկերներին:

Մինչև օրս էլ նա չի կարողանում մոռանալ այն սրտաճնկիկ տեսարանները, որոնց ակամատես է եղել այդ շրջանում ոտարորիկ այն որը երեխային, որը վախից լաց էր լինում, վշտահար մորը, որն իր նորածին երեխայի մահը տեսնելով խնայազարկել էր, և հիվանդանոցում պսակած ջրն մարդուն, որն ակամատես էր լինում էր գետնին ընկած իր նոր անդամահատված ոտքին: «Կտիվն այնքան լայն ծավալ էր ստացել, որ ես նույնիսկ չկարողացա այցելել հորս գերեզմանը: Նա մահացել էր 1979 թվին իմ այնտեղից մեկնելուց անմիջապես հետո»:

Վտերան լուսանկարիչը հաճախ է կամավոր կերպով հայտնվել կրակի գծի աջ ու ձախ կողմերում հայ և արաբ ընտանիքներին հաց ու ալյուր հայթայթելու վեհ նպատակով: Մի անգամ էլ Ատաշիբիդ Պրեսի գրասենյակում նստած հազիվ է փրկվել հենց իր առջևից պացող փամփուշտից:

«Նյու Յորք թայմզ» օրաթերթն անդրադառնալով քրդերի 70-ամյա պայքարին, նշում է, որ իրաքյան քրդերի երկու խոշոր կազմակերպություններից մեկի ղեկավար Ջալալ Թալաբանին եռամյա ղեկավարությունից հետո, մարտի 26-ին, հաղթական վերադարձով Իրաքի հյուսիսում գտնվող Ջախտ քաղաքը: Թալաբանին ակնկալում է, որ օգտվելով վերջին շրջանում ձեռք բերած մի շարք հաջողություններից, կկարողանա շարժման մյուս ղեկավարներին, այդ թվում նաև քրդական երկրորդ խոշոր կազմակերպության ղեկավար Մասուդ Բարզանին կոչ անել բանակցելու ժամանակավոր կառավարություն ստեղծելու հարցի կապակցությամբ:

«Քրդերի հաջողությունների հիմնական երաշխիքներից մեկը,- ավելացնում է «Նյու Յորք թայմզ» թերթը,- այն է, որ Սադդամ Հուսեյնը ցայսօր միայն զբաղված էր նրկրի հարավային շրջաններում շիա մահմեդականներով բնակեցված ավելի քան 10 քաղաքներում բռնկված ապստամբությունների ճնշմամբ: Եւ, քանի որ ներկայումս բանակին հաջողվել է հարավային շրջանների հսկողությունը իր ձեռքը վերցնել, ըստ պատվում է, որ շուտով ուշադրությունը ուղղվելու է հյուսիս, վերջին 20 տարիների ընթացքում նախադեպը չունեցող այդ ապստամբությունը նույնպես կճնշի»:

Իրաքի 18 միլիոնանոց բնակչության շուրջ 20 տոկոսը կազմում է հնդկարապական ծագում ունեցող քուրդ ժողովուրդը: Նրանք հիմնականում պրոնախարհ են, եւ ունեն իրենց ուրույն լեզուն, մշակույթը եւ ավանդույթները: Քրդերը արարներից, թուրքերից եւ իրանցիներից հետո Իրաքի չորրորդ խոշոր էթնիկական խումբն են: 20 միլիոնանոց քուրդ ժողովուրդը ներկայումս բնակվում է Իրանի արևելյան շրջաններից սկսած մինչև Իրաքի եւ Թուրքիայի սահմանները ընդգրկող մի ընդարձակ աղեղնաձև տարածության վրա, ինչպես նաև համայնքներով՝ Սիրիայում եւ Խորհրդային Միությունում:

Ըստ «Նյու Յորք թայմզի», քրդերի ապստամբության ակունքները պետք է որոնել 1923 թվականին կնքված պայմանագրում, պայմանագիր, որն Օսմանյան կայսրության տրոհումից հետո, քրդերին տեղա-

կան ինքնավարության խոստում տվեց: Նույնիսկ ակնկալվում էր, որ Թուրքիայի արևելյան շրջաններում քրդերը կարող են անկախ պետականություն ստեղծել: Մասկան 1923 թ. Աբաթուրքի իշխանության գլուխ անցնելուց հետո եւ նրա կողմից որդեգրած խիստ ազգայնամոլական եւ այլազգիների ուժեղացման քաղաքականության հետեւանքով, այդ պայմանագիրը չիրագոր-

Մասուդ Բարզանիի մարտիկները ավելի կազմակերպված են, քան Թալաբանիին: 60-ամյա Ջալալ Թալաբանին ղեկավարում է «Փնջմարզ» կոչվող աշխարհագրաչափներին: Նախկին լրագրող եւ իրավաբան Թալաբանին վերջին տարիներին բրնակվում էր մերթ Դամասկոսում, մերթ Լոնդոնում: Նա ավելի շատ քաղաքական գործիչ է:

Քանը տված հարցազրույցի ժամանակ Թալաբանին նշել է, որ Իրաքի քրդերը ինքնավարության են ձգտում, այլ ոչ անկախություն: Իսկ Թուրքիայի քուրդ գործիչներն առաջվա պես մտադիր են ստեղծել անկախ պետականություն: Ըստ «Նյու Յորք թայմզ»-ի, քրդական ընդդիմությունը ոչ մի պարագայում չի համաձայնվի համագործակցել Սադդամի կա-

ՉԱԼԱԼ ԹԱԼԱԲԱՆԻՆ ՎԵՐԱԴԱՌՆՈՒՄ Է ԻՐԱՔ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ, Իրանագետ

ժվեց: Իսկ Լոզանի պայմանագիրն ընդհանրապես չանդրադարձավ քրդական հարցին:

Քրդական ընդդիմությունը,- ավելացնում

է թերթը,- հիմնականում բաղկացած է երկու խմբերից՝ Մասուդ Բարզանիի ղեկավարած «Քրդական ղեմակրատական կուսակցությունից» եւ Ջալալ Թալաբանիի «Քրդիստանի նայրենասիրական միություն» կազմակերպություններից: 40-ամյա Մասուդ Բարզանին քրդական շարժման հայտնի առաջնորդ Մուստաֆա Բարզանիի որդին է: Վերջինս 1946 թ. խորհրդային բանակի օժանդակությամբ Իրանի հյուսիսում ստեղծել էր «Մամաբադի քրդական հանրապետություն» կոչվող կազմավորումը, որի գոյությունը սակայն կարճատև էր:

Քրդական կազմակերպությունների եւ խմբավորումների միջև եղած տարածայնություններն ավելի շատ անձնական եւ «աշխարհագրական» բնույթ ունեն, քան գաղափարական: Վերջին տարիների ընթացքում վերը նշված կազմակերպությունները տարածայնություններ վերացնելու եւ միացյալ ճակատ ստեղծելու ուղղությամբ որոշակի քայլեր են արել, եւ 1987 թ. մյուս փոքր կուսակցությունների՝ սոցիալիստների, կոմունիստների եւ մարքսիստների մասնակցությամբ հիմնել են «Իրաքյան Քրդիստանի» ճակատը, որը ղեկավարվում է թե՛ Մասուդ Բարզանիի եւ թե՛ Ջալալ Թալաբանիի կողմից: Վերջերս Դամասկոսում ստեղծված հակաիրաքյան հանրահանուր ընդդիմության մեզ երկուսն էլ ունեն իրենց ներկայացուցիչները:

«Նյու Յորք թայմզը» ծանուցում է, որ ընթացիկ ամսվա սկզբներին, երբ Թուրքիայի ղեկավարները հրաժարվեցին քրդերի նկատմամբ նախկինում որդեգրած քաղաքականությունից եւ համաձայնվեցին հանդիպում ունենալ քրդական շարժման ղեկավարների հետ, Թուրքիայում կայացած այդ հանդիպմանը ներկա գտնվեցին Ջալալ Թալաբանին եւ Մասուդ Բարզանիի ղեկավարած կազմակերպության ներկայացուցիչը:

Ըստ «Նյու Յորք թայմզի», Իրաքի քրդերը տարիների ընթացքում զգալիորեն մեղմացրել են իրենց պահանջատիրության չափերը, եւ համոզվելով, որ անկախության գաղափարը անհեռանկարային է, համաձայնվել են քավարարվել լոկ ինքնավարությամբ: Հենց այդ նկատի ունենալով՝ մարտի 31-ին Թուրքիայի հեռուստատեսու-

նավարության հետ: Այնուհետեւ, «Նյու Յորք թայմզը» անդրադառնալով քրդական շարժման պատմությանը, ավելացնում է, որ 1970 թ., ըստ մի պայմանագրի, քրդերը Իրաքում ստացան տեղական ինքնավարության եւ դպրոցներում մայրենիի ուսուցման իրավունք:

Սակայն այդ պայմանագիրը չծառայեց իր նպատակին, եւ քրդերը Իրանի, Իսրայելի եւ ԿՀՎ-ի դրոյմամբ մեկ անգամ եւս 1974 թ. ապստամբեցին: Ապստամբությունը ճնշելու եւ Իրանի միջատությունը չնգրացնելու համար Սադդամը Իրանի միապետ Մոհամադ Ռզա Փեհլևիի հետ առաջարկեց մի փաստաթուղթ, որը կոչվեց «Ալժիրի համաձայնագիր»:

Քրդական ապստամբությունը ճնշվեց, եւ զառաջյալ Մուստաֆա Բարզանին տեղափոխվեց ԱՄՆ, ուր մահացավ 1979 թ.:

Իրանա-իրաքյան պատերազմի ընթացքում Սադդամը քուրդ ապստամբների հետ դաժան հաշվեհարդար տեսավ, կիրառելով քիմիական զենք՝ կոտորածի ենթարկեց խաղաղ ազգաբնակչությանը եւ հողին հավասարեցրեց քրդաբնակ ավաններն ու գյուղերը՝ պատճառ դառնալով քրդերի տեղահանությանն ու տարագրմանը:

Այժմ,- ներառված է «Նյու Յորք թայմզը»,- Մոցի պատերազմից հետո Իրաքում ստեղծված խառնակ իրավիճակում, քրդական ընդդիմությունը տասնյակ տարիների ընթացքում հետապնդած նպատակն իրականացնելու համար պատեն առիթ է ձեռք բերել:

ՄԱՐՁԱԿԱՆ

«ՈՒՐԱՐՏՈՒՆ»Ն ԳԼԽԱՎՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Սկսվեց բակետորդի տղամարդկանց ԽՍՀՄ երկրորդ խմբի առաջնության 8 ուժեղագույն թիմերի եզրափակիչ մրցաշարը: Երեսուկի «Ուրարտու»-ն առաջին փնջային մրցաշարը անկապրեց Խարկովում: Մեր թիմը առաջին տուրում 67:83 հաշվով փնջեց Լենինգրադի «Սվետլանա»-ին, որի կազմում հանդես են գալիս բարձրագույն խմբի բոլոր անկախ մի շարք խաղացողներ: Մասնավորապես վերջերս «Սվետլանա»-ն համարել է բարձրագույն խմբի առաջատարներից մեկի՝ Լենինգրադի «Սպարտակի» կեստրոնական խաղացող Միխայիլ Սիլախտեը (210սմ):

Երկրորդ տուրում «Ուրարտու»-ն 85:83 հաշվով կարեւոր հաղթանակ տարավ խաղահրապարակի տերերի նկատմամբ, իսկ վերջին տուրում «Ուրարտու»-ի առավելությունը Միխայիլի քաղաքի հավաքականի նկատմամբ ավելի քան համոզիչ էր (106:68): Կարեւոր էր նաև Խարկով-Լենինգրադ մրցավեճը: 107:91 հաշվով հաղթեց «Սվետլանան»:

Երկրորդ փնջային մրցաշարը կայանալու է Ստավրոպոլում եւ անկապվելու ապրիլի 11-ից 14-ը: Մեր թիմը երկուական անգամ մրցելու է Ստավրոպոլի եւ Բաքվի հավաքականների հետ: □

«ԿՈՏԱՅԵԻ» ԽԱՂԱՅԱՆԿԸ

Ապրիլի 5-ին կսկսվի նաև ֆուտբոլի ԽՍՀՄ առաջին խմբի առաջնությունը: Անա «Կոտայք»-ի մասնակցությամբ առաջին շրջանի խաղացանկը.

Ապրիլ

- 5-ին՝ Կոտայք - Նեֆթչի (Բաքու)
- 8-ին՝ Կոտայք - Գինամո (Մոխում)
- 16-ին՝ Գեղուգ (Տյումեն) - Կոտայք

«ՄՈՆԴԵԼԻԵ»-Ի ՀԱՅԱՋԳԻ ՂԱՇՂԱՆԸ

Ֆուտբոլասերները տեղյակ են, որ «Արարատ»-ի նախկին երկու խաղացողներ հիմա հանդես են գալիս ֆրանսիական թիմերում. Համելտ Միթթարյանը խաղում է երրորդ դիվիզիոնը ներկայացնող «Վալանս» թիմում, Արթուր Գեմրեյանը երկրորդ դիվիզիոնի «Կրեմոն» ակումբում:

Իսկ անա ոչ բոլորը գիտեն, որ ֆրանսիական ֆուտբոլի առաջին դիվիզիոնի (բարձրագույն խումբ) առաջնություններին մասնակցում է երեսուցի եւ մեկ ֆուտբոլիստ՝ Միքայել Տեր-Չաքարյանը, որը վաղուց ծնողների հետ տեղափոխվել է Ֆրանսիա: Միքայել Տեր-Չաքարյանը սկզբից

- 19-ին՝ Ուրադաշ (Սվերլովսկ) - Կոտայք
 - 25-ին՝ Կոտայք - Չենիթ (Լենինգրադ)
 - 28-ին՝ Կոտայք - Գուուգավա (Ռիգա)
- Մայիս
- 7-ին՝ Ռոտոր (Վոլգոգրադ) - Կոտայք
 - 10-ին՝ Կայրաթ (Ալմա-Աթա) - Կոտայք
 - 17-ին՝ Կոտայք - Կուրան (Կրասնոդար)
 - 20-ին՝ Կոտայք - Ռոստանվաշ (Կոնի-Ռոստով)
 - 27-ին՝ Տավրիա (Միմֆերոպոլ) - Կոտայք
 - 30-ին՝ Տիրաս (Տիրասպոլ) - Կոտայք

- 7-ին՝ Կոտայք - Գինամո (Ստավրոպոլ)
 - 17-ին՝ Կոտայք - Չիմբրուլ (Քիշնեւ)
 - 20-ին՝ Կոտայք - Բուկովինա (Չերնովցի)
 - 27-ին՝ Տեքստիլչիկ (Կամիշին) - Կոտայք
 - 30-ին՝ Ֆակել (Վորոնեժ) - Կոտայք
- Ղուլիս
- 8-ին՝ Կոտայք - Նեֆտյաննիկ (Ֆերգանա)
 - 11-ին՝ Կոտայք - Նովրաճոր (Նամանգան)
 - 16-ին՝ Շիննիկ (Ցարսկայա) - Կոտայք
 - 19-ին՝ Լոկոմոտիվ (Ն. Նովոգր.) - Կոտայք

Լուսանյալը. «ՄՈՆ»-ի

հանդես էր գալիս «Նանտ» պրոֆեսիոնալ հանրահայտ թիմում, իսկ 1988 թվականից

ելույթ է ունենում «Մոնպոլի» թիմում, որը այդ տարի վերադառնալով առաջին դիվիզիոն, ոչ միայն գրավեց մրցանակային երրորդ տեղը, այլև նվաճեց Ֆրանսիայի գավաթը: Տեր-Չաքարյանը առաջինի կազմավորված ֆուտբոլիստ է, նրա հասակը է 180 սմ, քաշը 79 կգ: Միքայել Տեր-Չաքարյանը ծնվել է 1963 թվականի փետրվարի 18-ին Երևանում: Ֆրանսիայի նախորդ առաջնությունում (բարձրագույն խումբ) «Մոնպոլի»-ն անհաջող հանդես եկավ եւ քավարարվեց ընդամենը 13-րդ տեղով: Նկարում՝ Տեր-Չաքարյանը իր թիմակիցներ կոլտրիսի հանրահայտ ֆուտբոլիստ Վալդերրամայի, Ֆուլիքեզեի եւ Նոնյի կողքին: □

Բաժինը վարում է Մ. ԲԱԳՂԱՍՏՐՅԱՆԸ

շարունակություն 1-ին էջից

ձավառնիկ		
հեղկայորեն		
(գրեչկա)	0.56	1.68
բրինձ	0.88	2.20
կորեկածավար	0.30	1.00
մակարոն	0.58	1.60
շաքարավազ	0.85	2.00
բուսական յուղ		
արեւածաղկի	1.70	3.40
մարգարին	1.50	3.00
թեյ	9.60	18.00
հաց	0.24	0.61
	0.19	0.60
	0.49	1.03

Արդյունաբերական ապրանքներ շիթ (լայն. 1մ) 1.12 3.00

քյազ (լայն. 80 սմ)	1.05	2.40
պոպլին (լայնութ. 80 սմ)	2.00	4.20
Տղամարդու		
մայլա	1.34	4.70
կիսազուպա	1.40	1.40
վերնաշապիկ	8.60	16.50
կոստյում քրոյա	230	575
կոստյում կիսաքրոյա (Լեհ)	150	375
ջիւսեր (կապ. երկրների)	135	338
կիսակոշիկ	40	76
	60	150
Կանայի		
գուլպա	3	3
բարձրակրունկ կոշիկ	45	85
	65	162.50
երկարաճիտ կոշիկ	130	325
երեխայի		
ջեմպեր (36 շափ)	12.50	59
գուլպա (ռետուլ)	1.60	4.50

վզեստ քրոյա (38 շափ)	12	62
կոշիկներ	8.50	21.50
հողաթափ	0.85	5.00
մուշտակ (28 շափ)	46	175
տետր	0.02	0.12
Լվայքի մեքենաներ		
CMP-1,5	80	165
«Մայլուտկա»	32	100
լվայքի փոշի «Լոսոս»	1.00	2.60
Մասերաններ		
«Մարտով»	250	430
«Միսկ»	455	900
Փռնածիլներ		
«Չայկա»	63	175
«Ռակետա»	49	69
Դեռուստայույներ		
«Ռուբին» գունավոր	755	1218
«Ռեկորդ» սև-սպիտակ	240	440
Ռադիոընդունիչներ		

«Օկեան»	135	207
VEF-260	270	357
Մոտոցիկլներ		
«Միսկ»	620	840
«Վոստոկ»	495	1100
հեծանիվ (դեռահասի)	71	130
Սկտոմեքենաներ		
«Օկա»	3500	8000
«Տավրիա»	5450	12.000
«Վազ-2105»	8500	16.500
«Վազ-2107»	9720	18.000
«Վազ-2108»	8500	16.500
«Վազ-2109»	9000	17.500
«Նիվա»	9000	20.000
«Մոսկվիչ 2141-01»	12.100	20.000
«Մոսկվիչ 412»	7100	12.000
«Չայ 968»	3900	6240
«Գազ 24-10»	16.200	30.000
«Գազ 24-12»	19.400	35.000

ԻՆՏԵՆՍԻՎԱՍՅԱՆ ՎՈՅՅՐՈՒՄ

Հայ մամուլի դարավոր պատմության մեջ հավաղեցվել են այն պարբերականները, որոնք արդեն մոտենում են իրենց հարյուրամյակին: Այդ երկարակյացներից է Ռամկավար ազատական կուսակցության խոսնակ «Պայքար» շաբաթաթերթը, որի 90-ամյակը լրացավ անյայտ տարի: Մաքառում հատուկ հայ ազգային կյանքի համախմբման, սերունդների հայեցի դաստիարակության, Սփյուռքի ազգային-քաղաքական պարթևների, հայոց դպրոցի շարունակելիության, հայ մարդու հոգևոր աշխարհի հարստացման, մեր պատմական հիշողությունների և հայրենակարոտ ու հայրենասեր զգայմունքների պահպանման, ահա թերթի երկարամյա պայքարի գլխավոր ուղղությունները:

Արժեք այսօր անուն ամ անուն հիշել «Պայքարի» խմբագիրներին, որոնք դժվարին պայմաններում կատարեցին իրենց հայրենակերպ առաքելությունը: Ա. Նազար, Ե. Մեսիայան, Գ. Երվանդ, Ա. Փուլատյան, Ա. Աղդաբաջյան, Նուբար Պերպերյան, 1982-ից ի վեր Գ. Զեռնույան:

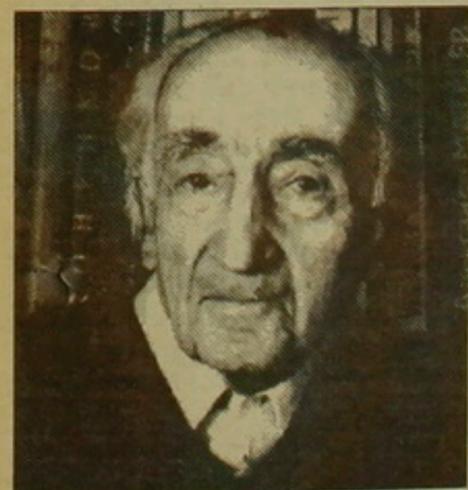
«Պայքարը» Սփյուռքի և հայրենիքի բազում եղբայրների հետ, ուղեկցորդ դարձավ հարազատ ժողովրդին դժվարին 20-րդ դարում՝ երբ հետ կիսելով ուրախություն և վիշտ, երբ հետ երազվելով, տրեւելով և խոկալով:

Նորածին «Ազգ» թերթը շնորհավորում է իր վաղա՛ք եղբորը՝ հպարտանալով նրա դարակամիկ գործունեությանը:

ԱՊՐԵՑ 100 ՏԱՐԻ

ՌՈՒԲԵՆ ՈՐԱՍԲՅԱՆ՝ հայ կերպարվեստագիտության նահապետը, Հայաստանի պետական պատկերասրահի հիմնադիրը, 20-րդ դարի ամենազարգացած և պրոֆեսիոնալ քանդակագործներից մեկը, որ այսօր արդեն պատմություն է, սակայն շարունակվող, ուսուցանող և գործող պատմություն:

1924-ին մեծն Ալեքսանդր Թամանյանի հրավերով Լենինգրադից գալով Երևան, նա իր արդեն հարուստ գիտելիքներն ու կերպարվեստի վարժանալի նոր ու ընդգրկուն զգացողությունները, որոնք մշակվել էին ռուսական ու համաշխարհային արվեստի և իր իսկ ներքին, բնական հայացքի ազդեցությամբ, ի սպաս դրեց «հոգևոր Հայաստանի» կառուցմանը՝ ժամանակի հաշիվով: Մեծագույն գրողների ու արվեստագետների հետ միասին:

Ռ. Որստյանը կերպարվեստի մեծ գիտակ էր և մեկնիչ: Նա իր ամբողջ կյանքում շեղծեց ու շեղծեց գիտական և քանդակագործի իր բառը, եղավ նորի ու առաջադիմության ջատագով, ծերունական շրջանում նույնիսկ ապրեց տաղանդավոր երիտասարդության հետ: Նրա «Եղիշե Թաղեույան», «Մարտիրոս Սարյան», «Հակոբ Կոչոյան», «Բաժբուկ Մելիքյան», «Հակոբ Գյուրջյան» մենագրությունները, «Հայաստանի պետական պատկերասրահ» աշխատությունը, հարյուրավոր քանդակատեսակներն ակնարկներն ու հոդվածները կանգուն-մնայուն են հայ կերպարվեստագիտությանը, նրա հետագա զարգացման ու հարստացման հիմք ու երաշխիք:

Օրերս հայ մտավորականությունն ու արվեստասեր հասարակությունը հրաժեշտ տվեց դարի մարդուն, որն իր ամբողջ կյանքը նվիրեց հարազատ ժողովրդի հոգևոր պարթևներին:

Մեր և նրա՛ք Անդրանիկ Մառուկյանի գրողական աշխարհի խորհրդանշանը են, որոնց միջև կանգնած է կարտառը: Նա կարտառում է անեղծ մարդկային սիրտ ու երազի կրակները, որոնք երբեք անկասած են իր և հարազատ ժողովրդի հոգում:

Ինչպես նշել ենք մեր թերթի նախորդ «Մշակույթ» էջում, «Շիրակ» ամսագրի 1990 թ. հունիս-հուլիսի համարը գրեթե ամբողջովին նվիրված է Մառուկյանի հիշատակին, տպագրված են պատմափյուն գրողի ստեղծագործությունից, գրույցներ և հուշեր, քննական հոդվածներ ու ակնարկներ նրա մասին, արդեն պատմություն դարձած լուսանկարներ: Կաշառիչ է խմբագրության նման զննահատությունն ու հարգանքը մեր նորագույն գրականության դասակարգի հանդեպ, ընդօրինակության արժանի գործ՝ փոխադարձվող զննահատանքով:

Ա. Միսաքեանը իր խոսքը վերնագրել է՝ «Սերունդը, որ կ'երթայ»: Մա փաստացի մի իրողություն է, սակայն անառարկելի է նաև այն, որ այդ սերունդը շարունակում է մնալ և ապրել մեզ հետ իր լավագույն դեմքերով, որոնցից մեկն էլ Անդրանիկ

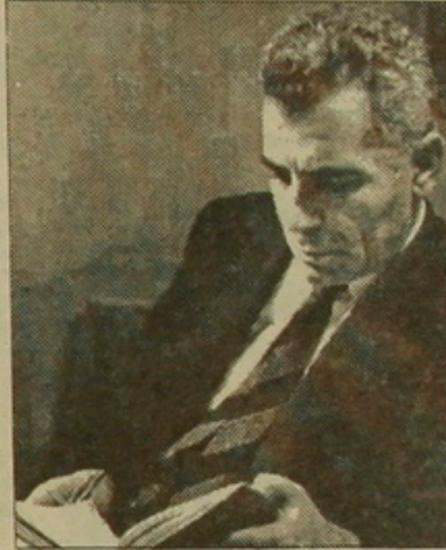
ՄԻՐՈՒՆ ԵՒ ԵՐԱԶՅԻ ՄԱՐԳԸ

Մառուկյանն է: Նա շարունակվում է իր սիրով, երազով և կարոտով:

Ջափազանց հուզիչ է Արմեն Դարյանի՝ ես մի անցյալ-ներկա պաշտամուտն, քանախոսությունը՝ Մառուկյանի ծննդյան 70-ամյակին և նրա հոգեզավակ «Նաչիրի» պարբերականի 40-ամյակին նվիրված հոբելյանական հանդիսությունում:

Հ. Ալլահվերտյանի և Լ. Վարդանի հուշավատումները, Թ. Թորանյանի երկխոսությունը, Պ. Աղպաշյանի ու Ա. Սեփեթյանի վերլուծումները պարունակում են

նոր հայացք ու նկատումներ տաղանդավոր գրողի ու խմբագրի վերաբերյալ, նրան պատկերակերպում որքան պարզ, նույնպիսի էլ խորն ու խոհական նկարագրով՝ ինչպես իր կյանքն էր և գործը:

Արշակյանը Անդրանիկ ՔՈՒՄԻԻ երեւան, 1957թ.

Անդրանիկ Մառուկյանը ծնեցրեց և ծաղկեցրեց հայ մամուլի այգեստանի ամենականա՛ծ ծառերից մեկը՝ «Նաչիրին», որի շուրթի տակ հայրենասիրության, գրի ու գրականության, գեղեցիկի դպրոց անցանք քաղաքի սերունդները:

Մառուկյանի գեղարվեստական ժառանգությունը պատկանում է արդի հայ գրականության զանազանի:

Նա մնալով հայրենիքից հեռու, հայրենիքը իր մեջ՝ իր ժողովրդի նման հավերժական կարոտներից երկվեղկված:

ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԸ ԿՈՒՄԱՅՐԻՈՒՄ

Հանդիսատեսը միշտ ակնկալիքներով է մայում թատրոնին և եթե նույնիսկ հիասթափվում է նրանից, որ հատկապես այսօր հազվագեղ երեւույթ չէ, դարձյալ շարունակում է նրան սիրել: Թատրոնի միջազգային օրը նաև հանդիսատեսի սիրտ օրն է, և այդ սերը պիտի որ քնքրեցնի թատրոնի պատասխանատվությունը՝ նրան մղելով լուրջ ստեղծագործական որոնումներին: Դա, միաժամանակ, օրն է տարբեր թատրոնների համագործակցության անհրաժեշտության գիտակցումի՝ միասնաբար որոնելու դեպի հանդիսատեսի հուզաշխարհը տանող ուղիները և հասնելու ժամանակակից դեմք ու նկարագրի ունեցող թատերական արվեստի մակարդակին:

Մարտի 27-ի երեկոյան տիպոր Կումայրի քաղաքն ասես մոռացել էր իր ավերակները և շտապում էր Վ. Աճեմյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոն, որտեղ «Միջազգային օրը» արժեքավորվելու էր նոր բնագործությամբ: Շուտով լեփ-լեցուն դահլիճը հանդիսատես դարձավ դրամատուրգ Ժորա Հարությունյանի «Մեր այս տարիքում» կատակերգական դրամայի գործողություններին և մեղմեց դրանց՝ անկեղծ, անմիջական ծիծաղ-թախիծով:

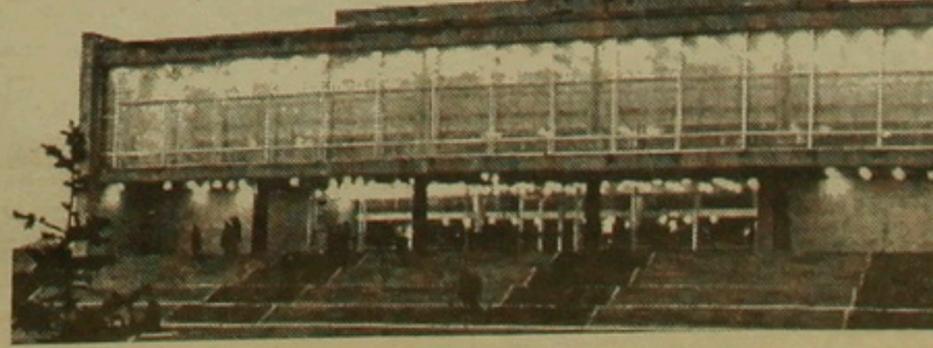
Ժ. Հարությունյանը նոր հնդիսակ չէ հարուստ ավանդույթներ ունեցող այս թատրոնում, անցած տարիներին այստեղ բնական կերպավորում են ստացել նրա «Մաղիկների աշխարհում», «Ղազարը զբնում է պատերազմ», «Քո վերջին հանգրվանը», «Խաչմերուկ» և ուրիշ պիեսների արվածքը թողնելով ոչ միայն թատրոնի ստեղծագործական ճանապարհին, այ-

լն և հազարավոր կումայրեցիների զգացմունքներում:

Ի՞նչ է տեղի ունենում «Մեր այս տարիքում», հերոսներն ապրում են և վերապրում ժամանակակից իրականության դրամատիկական տարրերում, փորձում զննահատել անցյալն ու ներկան, արտահայտել իրենք քաղաքացիական դիրքորոշումն այսօր տեղի ունեցող սոցիալական, ազգային, քաղաքական երեւույթների հանդեպ, ցավով, անհաշտորեն պայքարել կյանքի քաղաքական գործողությունների դեմ, վերկանգնել իշխող անարդարականությունից՝ ռոմանտիկորեն հավատացած, թե միայն հոգևոր ու քաղաքական արժեքներն են ի վերջո հաղթելու:

Բնագործությունն իրականացրել է թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Հակոբ Ղազանչյանը՝ դիմելով վառ, հյութեղ թատերական միջոցների, երեւակայության արտահայտիչ խաղերի, խորությամբ ընկալելով դրամատուրգի անկեղծ: Դերասանական ամբողջ խումբը հանդես է գալիս ոգեւորված և անմնացող նվիրումով:

Վ. Աճեմյանի անվան թատրոնը «Միջազգային օրը» նշեց լավագույն ձևով, օրինակ հուշելով հայ մյուս թատրոններին: Իսկ հանդիսատեսի ջերմ վերաբերմունքը նշան էր այն բանի, որ «Մեր այս տարիքում» ներկայացմանը սպասում է տեսական կյանք:

«Իբրև անհրաժեշտ առարկա՝ նախ մտուցելք գիրքը ձեր պաւակներուն առօրեայ աշխարհին մէջ, եւ ձեր վերաբերումը գիրքին հանդէպ թող դառնայ անոնց ուղեցոյցը կեանքին մէջ, ինչպէս բոլոր նուիրական բաներուն, ինչպէս հային, խաչին...»:

ՀԱՄԱՌՈՑ ՄՅՈՒՆԱԿ

— Հայաստանի կինոկրթության գործիչների և կինոյի բարեկամների հանրապետական ընկերության նախաձեռնությամբ երևանում սկսեց լույս տեսնել «Նոր թերթ» «Կինո», որի խմբագիրն է երիտասարդ կինոգետ, գրող Դավիթ Մուրադյանը: Թերթն իր անդրանիկ համարում տպագրել է կինոյի «հրաշագործ-կախարհներից» մեկի՝ Ս. Փարաշանովի՝ մեծադիր լուսանկարը, Վ. Գոդելի բանաստեղծությունները Ալ. Թուֆչյանի քարգմանությամբ, հաղորդել էջեր Շարլ Ազնավուրի ընտանական պատմությունից, ներկայացրել աշխարհաբնական Մառա Բեռնարի խաղերը Մաքս Մաքսուտյանին, որը եղել է ոչ միայն թատրոնի, այլև կինոյի աստղ: Տպագրված են նաև կինոքննադատներ Ս. Հասմիկյանի և Մ. Ստամբուլյանի հոդվածները:

— Լուս Աճեմյան, 1990 թ. նոյեմբեր-դեկտեմբերին, Թեքստան մշակութային միության նախաձեռնությամբ կազմակերպվել է ճանաչված նկարիչ Բյուզանդ Կոճանյանի ցուցահանդեսը՝ նվիրված իր ծննդեան 80-ամյակին: Ծարտարապետ և արվեստագետ Ս. Թուֆչյանը վարպետի մասին այսպես է արտահայտվել. «...Ան կը հատուցայ, թէ ազատօրէն ընտրուած նկարչական քեման կրնայ հարազատ ըլլալ միայն այն ատեն, երբ ազգային, ժողովրդային ու մարդկայնական է իր բնութիւնը, եւ թէ արուեստի գործը վաներական կրնայ ըլլալ այն ատեն, երբ արուեստագէտը անկեղծութեամբ կ'արտայայտէ իր յոյսերներն ու զգացումները՝ առանց կողմնակի նկատումներու»:

— Հայաստանի հեռուստատեսությունը հիմնադրել է նոր հաղորդաշար՝ «Օպերային թատրոն»: Մարտի 17-ին տեղի ունեցավ առաջին հաղորդումը՝ նվիրված հայ և համաշխարհային ճշմարտապետ օպերային երգիչներին: Առաջիկայում հաղորդումներ կտրվեն նաև արվեստի այս ճյուղի կոմպոզիտորների, դիրիժորների, բեմադրիչների, նկարիչների մասին: Հաղորդաշարի հեղինակը և վարողը Հայաստանի ժողովրդական արտիստ, Ալ. Մալեղիարյանի անվան օպերային թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Տիգրան Լեւոնյանն է: Առաջին հաղորդումն անցավ քաղաքի մակարդակով՝ հոգևոր և գեղագիտական բավականություն պատճառելով հեռուստադիտողին:

— Արցախի զինվորական իշխանությունները արգելել են Ստեփանակերտի Վահրամ Փափազյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի «Արա Գեղեցիկ» ներկայացումը, որն ունի հայրենասիրական բովանդակություն: Պարզ է, Արցախում հայրենասիրությունը զենքով բռնադատված զգացմունք է:

— Ինչպես հաղորդում են լրատվական գործակալությունները, Մոսկվայի Բելոուսական կայարանի ավտոմատ պահոցներից մեկում հայտնաբերվել են անցյալ տարվա աշնանը Մ. Մարյանի տուն-թանգարանից առեւանգված չորս գեղանկարչական աշխատանքներից երեքը՝ «Մաղկած ծիրաններ», «Արարածը և Հովիտի մեջ», «Գրող Իլյա Լեոնտովի գիմնակարը»: Չորրորդի՝ «Աշտարակի» ճակատագիրը դեռևս անհայտ է: Չեղբայրվել են երկու քաղաքացիներ: Նկարները վերադարձվել են տուն-թանգարանին: Երկարատև վերականգնողական աշխատանքներ են հարկավոր՝ դերանք այցելուներին դարձյալ ներկայացնելու համար:

Էջի պատասխանատու՝ ՆՈՐԱԾՐ ԱՊԱՆԱՆ

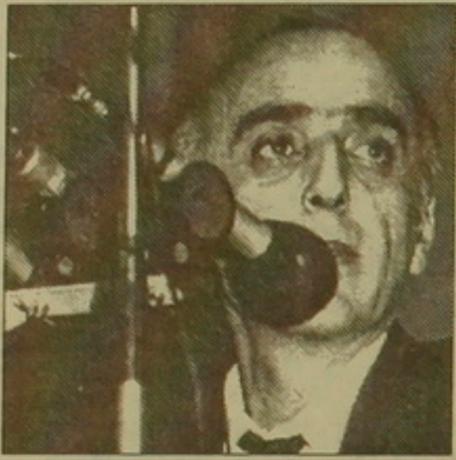
ՀՀԸ ՆԱԽԱԳԱՅԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒՄ Է

մամլոս ասուլիս

Մարտի 30-ին կայացավ ՀՀԸ վարչության մամլո ասուլիս, որին մասնակցում էին վարչության նախագահ, Վ. Սիրադեղյանը, վարչության անդամներ՝ Շ. Քոչարյանը, Հ. Գալստյանը, Բ. Արարքյանը:

Մեր բերքի նախորդ համարում անդրադարձել էինք մարտի 23-ի հանրահավաքում Վ. Սիրադեղյանի այն հայտարարությանը, որ նա դիկտատուրայի կոչ էր անում: Մեր բողոքից Գուրգեն Խաճակյանը խնդրեց պարզաբանումներ տալ:

Վ.ՍԻՐԱԴԵՂՅԱՆ. Էլի ասաջարկներ էին եղել, որ վարչությունը հայտարարությանը հանդես գալու էր նախապես խոսքերից, կամ պարզաբանում մտցնելու: Դրա կարիքը վարչությունը չի զգացել, թե չէ մինչև հիմա հանդես եկած կլինեք: Ասեմ, թե ինչի մասին է խոսքը եղել: Բառացիորեն ասվել է, որ եթե հիմա խորհրդարանի դեմ գնում է վարկաբեկիչ պայքար, եթե քաղաքական որոշ հոսանքներ, խմբեր կամ անհատներ չեն ընդունում ժողովրդավարական հաստատությունները ու դրանց դեմ են գնում, թուլացնում պայքարները, դրանով նրանք նպաստում են, որ գործադիր իշխանությունները (իսկ հիմա ՀՀԸ-ն է իշխանության գլուխ) գնան դեպի դիկտատուրա: Բայց մենք դա չենք ուզում, ինչի մասին ես հայտարարել եմ: Ես եթե Հայաստանում այդպիսի բան քննադատի, ապա մեղավոր կլինեմ այն ուժերը, որոնք գնում են խորհրդարանի, ժողովրդավարական հաստատությունների դեմ: Համարել եմ, որ հակապառլամենտական այդպիսի մեծ պայքարի հավանական էլքը կարող է դրան հանգեցնել: Ես չեմ հավատում, որ այդպիսի ուժեր կան, ասվածը թիչ հավանական, բայց հնարավոր տարբերակ է: Կրկնում եմ, եթե այդ ուժերի գործունեության շնորհիվ խորհրդարանն այնպես չըլինի, չգործի, ապա կգործի գործադիր իշխանությունը, իսկ դա ինքնին դիկտատուրա է: Անձամբ ես չեմ ուզի այդպիսի բան, որովհետև իմ ամբողջ կյանքում երազել եմ ժողովրդավարական Հայաստան: Ծառածանր մասնակցած այս երեք տարիներին աշխատել եմ ամեն ինչ անել, որ խորհրդարանը ժողովուրդը ընտրի եւ այն ընտրվի է: Ես մեծ վախ ունեմ, որ գործադիր մարմինների ճեղքում իշխանության կենտրոնացում լինի, որովհետև ես ժողովուրդն է ինքնիշխան զորքը, այս խորհրդային համակարգն է նպաստում դրան: Ես եթե խորհրդարանը, նույնիսկ այս նորմալ ճանապարհով գնալով, իր վերահսկողական ֆունկցիան կատարել գործի չի կարողանում, որովհետև լծակներ չունի գործադիր մարմինների վրա լավ ազդելու ու եթե այդ պայմաններում, երբ գործադիր մարմինների կողմից իշխանությունը կենտրոնացնելու

բայց ամեն դեպքում խոսքը գնում է պետական գործադիր իշխանությունների մասին:

Գ. ԽԱՃԱԿՅԱՆ. Ժողովրդի մեջ խոսակցություններ են գնում, ոմանք էլ արդեն զոհունակությամբ ձեռքերն են շփում, թե իբր ժողովրդավարական տարրեր ուժերի միջև պատակտում կա: Կուզե՞նայի լսել Ձեր կարծիքը այդ մասին:

Վ. ՍԻՐԱԴԵՂՅԱՆ. Ինչ վերաբերում է ձեր երկրորդ հարցին, ապա ես այնպիսի տպավորություն չունեմ, որ ԱԽՄ-ը եւ ՀՀԸ-ն երբևէ մեկ ճակատ են կազմել, մի ընդհանուր գիծ են ունեցել, չնայած ընտրություններից ասաջ կարծես թե այդպես էր: Համեմայնողբա, նրանք ժողովրդավարական ուժերի մեր հրապարակած ցուցակով ընտրվեցին: Փաստորեն, խորհրդարանի ընտրությունները կուսակցական համակարգով եղան՝ կոմունիստական եւ ՀՀԸ, բայց ընտրվելուց հետո տարանջատվեցին չորս, հինգ կուսակցական խմբեր:

Այդպիսի ընդհանուր ճակատ չի եղել. ԱԽՄ-ը միշտ ունեցել է իր անհամբեր գիծը, ՀՀԸ-ն՝ իր, որը երուպայում անվանում են «հանգիստ ուժ», պետականության հաստատման գիծը եւ հիմա էլ այդ ըսկզբունքին է մնում: ԱԽՄ-ը երբեք աչքի չի ընկել համբերությամբ, սառնասրտությամբ եւ ողջախոնությամբ: Հիմա էլ պարզապես շարունակում են այն գործը, ինչ որ անում էին ընտրություններից ասաջ եւ ընտրություններից հետո: □

ՎՐԱՍՏԱՆԸ ԶԿԵԱՐԿԵՑ ԱՆԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕԳՏԻՆ

ՄՈՍԿՎԱ, 2 ապրիլի, 1991
Մեր հատուկ բողոքից Հ. ԱՍԱՏՐՅԱՆ

«Համաձայն» էք, որ վերականգնվի Վրաստանի պետական անկախությունը 1918-ի մայիսի 26-ի անկախության ակտի հիման վրա»: այս հարցին պատասխանեցին հանրապետության ղեկավարը Եմեկել Մոսկովաձե, որից «այո» ասացին 98,9, «ոչ»՝ 0,53 տոկոսը:

Հանրաքվեն կազմակերպված անցավ ոչ միայն հանրապետությունում, այլև միության երկու խոշոր՝ Սոսկվա եւ Լեխնգրադ քաղաքներում: Ինչպես մեկ տեղեկացրեց Մոսկվայում Վրաստանի կառավարության մշտական ներկայացուցիչ տեղակալ Կախա Լոմաշան, մայրաքաղաքում ժամանակավոր բնակվող վրացիները նույնպես ակտիվորեն մասնակցեցին քվեարկությանը: Տեղադրված երեք քվեատուփերում՝ «Թրիլիսի», «Սուխումի» եւ «Լրայույի», գտնվեց 2108 քվեաթերթիկ, որոնցից 2089-ի պատասխանը «այո» էր, 5-ը՝ «ոչ», իսկ 14-ը ճանաչվել էին անվավեր:

Հանրաքվեի ակտիվորեն մասնակցել է նաև հանրապետության ոչ վրացի բնակչությունը: Սրանց համար նախապատրաստվել են մայրենի լեզուներով քվեաթերթեր, այդ թվում ռուսերեն, հայերեն, ադրբեջաներեն, հուներեն:

Ապրիլի 1-ին, ուշ երեկոյան, հայտնի դարձան նաև հանրաքվեի շրջանային արդյունքները: Այդ թվում հայաշատ շրջաններում: Ախալքալաքում՝ 90 տոկոս մասնակցներից 97,1 տոկոսը՝ «այո», 1,73-ը՝ «ոչ», Ախալցխայում՝ 94,36 մասնակցներից 99,08 տոկոսը՝ «այո», 0,54-ը՝ «ոչ», Լիկոմիդղայում (Նախկին Բոգոտովկա)՝ 80,32-ից 91,2 տոկոսը՝ «այո», 6,6-ը՝ «ոչ»:

Ի դեպ, այս շրջանում որպես պաշտոնական դիտորդներ ներկա են եղել Հայաստանի երեք եւ Անգլիայի մեկ ներկայացուցիչ: Հայտնի է, որ հանրաքվեի անկախ մասնակցել են խորհրդային եւ արտասահմանյան տասնյակ լրագրողներ, ներկայացուցիչներ, դիտորդներ հարեան հանրապետություններից, Մերձբալթիկայից, ԱՄՆ-ից, Անգլիայից, ԳՅԴ-ից եւ այլն: □

ԱՐԽԱՋԻԱ ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔԿԵՆԵՐԻ ՀԱԿԱԳԻՐ ԱՐԳՈՒՆԵՆԵՐԸ

Արխալիայում հանրապետական հանրաքվեի արդյունքներն ուղղակի հակադիր էին համամիութենական հանրաքվեի արդյունքներին: Մարտի 17-ին Արխալիայի բնակչության մեծամասնությունը քվեարկեց վերանորոգված ֆեդերացիայի կողմ, մարտի 31-ին ընտրողների ամբողջ թվի 58 տոկոսը կողմ էին Վրաստանի անկախության վերականգնմանը:

Արխալիայում հանրապետական հանրաքվեի մասնակցեցին ընտրողների միայն 60 տոկոսը: Արխալիայի բնակչությունը եւ նրանք, ովքեր աշակցում են Արխալիայի ժողովրդական ֆորումի հայացքներին, բոլորի ենթարկեցին հանրապետական հանրաքվե: Այսպես, Օչամչիրի շրջանի 38 ընտրամասերից գործում էին միայն 21-ը:

Հանրապետական հանրաքվեն վերահսկվում էր ավելի քան 20 արտասահմանյան դիտորդների կողմից, այն ժամանակ, երբ Միութենական անց էր կացվում միայն Արխալիայի իշխանությունների վերահսկողության տակ:

ՀԱՆՔԱՓՈՐՆԵՐԻ ՀԱՆԳԻՊՈՒՄԸ ԵՐԿՐԻ ՎԱՐՉԱԳԵՏԻ ՀԵՏ

Ապրիլի 2-ին Կրեմլում սկսվեց ԽՍՀՄ վարչապետ Վալենտին Գավրիլի հանդիպում հանրապետությունների ներկայացուցիչների հետ: Հանդիպմանը մասնակցում են մոտ 400 հանրապետությունների բոլոր առիարդյունաբերության շրջաններից: Ինչպես ըստ պատմում է, հանրապետությունները վարչապետին ներկայացրին իրենց պահանջները, որոնք բարձրացվել էին գործադրության ժամանակ: Մարտի 2-ի տվյալներով միայն Ռուսաստանում գործադրու էին հայտարարել 72 հանք: Ուկրաինայում չէին աշխատում 48-ը:

ԼՂԻՍ. ԸՍՏ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՆՎԱԾ ԵՆ ԵՄ ԵՐԿՈՒ ԳՈՒԿԻ

Այսպես հանգստյան օրերին հարձակումներ են եղել Լեռնային Ղարաբաղի հայկական գյուղերի վրա: Ընդ որում՝ գյուղերից մեկում սպանվել է կաթի ֆերմայի պահակը: Երկրորդին ասեւանգել են, հետագայում՝ նույնպես սպանել: Գյուղերից եւ ֆերմաներից գողացվել են մեծ քանակությամբ անասուններ:

Երկուշաբթի օրը Լեռնային Ղարաբաղում տարածվեց շրջանի արտակարգ դրության պարետ գեղապետ Վալենտին Ժուկովի դիմումը: Այստեղ կոչ էր արվում մարտի եւ ԼՂԻՍ-ում, բոլոր օրինական միջոցներով կապահովել գյուղատնտեսական աշխատանքների անկախությունը, վճարել հակահարված կտան բոլոր այն ծայրահեղականներին, ովքեր կփորձեն ապակառուցանել վիճակը շրջանում:

Դիմումում ուղղակիորեն ահաջարկվում է գյուղատնտեսական լարված աշխատանքների ընթացքում երկկողմանի մարտադրում հայտարարել բառություններին: Իրենց հերթին, ԽՍՀՄ ներքին գործերի կոմիտեից, որոնք իրականացնում են արտակարգ դրությունը ԼՂԻՍ-ում, բոլոր օրինական միջոցներով կապահովեն գյուղատնտեսական աշխատանքների անկախությունը, վճարել հակահարված կտան բոլոր այն ծայրահեղականներին, ովքեր կփորձեն ապակառուցանել վիճակը շրջանում:

ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՕՍԵԹԻԱՅՈՒՄ ՄՏՅՎԵԼՈՒ Է ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Երկուշաբթի օրը ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդը ընդունեց որոշում Հարավային Օսեթիայում տիրող իրավիճակի մասին, որում ԽՍՀՄ պրեզիդենտին առաջարկվում է մղտցնել արտակարգ դրությունը: Որոշման համաձայն ԽՍՀՄ պրեզիդենտը պետք է դիմի Վրաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահությանը նրա համաձայնությունը ստանալու համար: Մերժվելու դեպքում ԽՍՀՄ պրեզիդենտը գործում է ինքնուրույն, հետո այն դեմ Միության Գերագույն խորհրդի նստաշրջանի քննարկմանը: Որոշումը նախատեսում է նաև Հարավային Օսեթիայում կատարված հանցագործությունների հետաքննությունների անկախություն, վնասի հատուցման եւ փոխհատուցումների վաճառման կարգի սահմանում: Նախատեսված է օգնություն ցույց տալ փախստականներին մշտական բնակության վայրերը վերադառնալու հարցում:

Ա. ԽԱՐԱՏՐԳԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՄԵՃ ՀԱՄԵՐԳԱՄՐԱՅ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԵՐԳ

Այսօր, ապրիլի 3-ին
Մասնակցում են՝
«ԻԿԱՐ» կամերային նվագախումբ
գեղարվեստական ղեկավար՝
ՎԻԿՏՈՐ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
Ա. Սպենդիարյանի անվան
օպերայի եւ բալետի
պետական ակադեմիական թատրոնի
կամերային նվագախումբ
գեղարվեստական ղեկավար՝
ՎԻԼԵՆ ՉԱՐՉՈՂՅԱՆ
Կոմիտասի անվան երաժշտանոցի
օպերային ստուդիայի երգչախումբ
գեղարվեստական ղեկավար՝
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԻՐԶՈՅԱՆ
Մենակատարներ՝
Արաքս Մանասիրյան
Նոնա Մելքոնյան
Գոռ Արսենյան
Վալերի Հարությունյան
Վաղարշակ Օհանյան
Ռուբեն Ղազարյան
Արեգ Հովհաննիսյան
Ծրագրում՝
ԲԱՆ, ՄՈՑԱՐՏ, ԿՈՍՏԱՍ
Սկիզբը՝ ժ. 19.30-ին:
Տոմսերը վաճառվում են:

«Սոյուզպեչատ»-ի բոլոր բաժանմունքներում եւ փոստատներում սկսվել է «ԱԶԳ» թերթի բաժանորդագրությունը: Թերթը լույս է տեսնում շաբաթական երկու անգամ:

ԴԱՄԻՉ՝ 69149
1 ամիս՝ 1ռ. 30կ.
12 ամիս՝ 15ռ. 60կ.

ՀԱԶՈՐԳ ամսից թերթն ստանալու համար պետք է բաժանորդագրվել մինչև ընթացիկ ամսվա 15-ը:

ԲԱՃԻ ԱՅԳ, ԷՆՈՐՅԱ «ԱԶԳ»-ը այս տարվա մեջ դառնալու է ԱՄԵՆՈՐԾԱ: Մինչ այդ բաժանորդագրվածների համար բաժանորդագիրը չի փոխվի: